

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PROTESTANTSE KERK

17e jaargang

nummer 9

Oktober 2017

KERKBEHEER

Goede kerkmuziek
interview met een cantrix-organiste

Begroting 2018
richtlijnen voor de plaatselijke gemeente

Minder leden geven meer
resultaten Kerkbalans 2017

Schaapsound is de leverancier voor spraak- en muziekinstallaties, liturgieprojectie en HD KerkTV

Hervormde Gemeente Sluipwijk

Zwolle
Ridderkerk
Roermond

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl
Tel: 085-0663333

schaapsound

SKG

Efficiënt betalen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winsttoegmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Het imago van de kerkrentmeester	5
Vraag van de kerkrentmeester Kan een kerk bij aanschaf van zonnepanelen BTW terug vragen?	6
Opinie Verklaring omtrent gedrag	7
Interview Als je het goed doet, willen mensen er aan mee betalen	8
Begroting 2018	12
VKB Partner Schaapsound	16
Positie van kerkmusici in de Protestantse Kerk	19
Actueel	22
Het kerkinterieur op de schop	24
Maandelijks cartoon	27
Kalender voor kerkrentmeester	27
Minder leden geven meer Kerkbalans resultaten 2017	28
Agenda	30
Agenda Kerkbalans	30
Producten	30
Mercer/ Marsh-VKB Awards 2017	31
De orgelbank	32
In dienst van de kerk Organist	33
Nieuws uit de provincies	34
Onderscheidingen van de VKB	36
PKN Onderscheidingen	36

Het DNA

Tijdens mijn studie liep ik stage bij een trainingsbureau. Bij de trainingen werden eigenlijk altijd wel de volgende vragen gesteld: 'Waar staan jullie voor?' en 'Waar gaan jullie voor?'. Zo kwam je uit bij het 'DNA', oftewel het bestaansrecht van het bedrijf. Met uiteindelijk de onvermijdelijke vraag 'waar blijkt dat dan uit?'. Met het maken van de beleidsplannen zijn dit vragen die bij de kerkenraad ook gesteld worden. Kerkrentmeesters maken vervolgens de financiële vertaalslag ('het waar blijkt dit uit' gedeelte). De richtlijnen voor de begroting 2018 kunnen hiervoor als hulpmiddel gebruikt worden.

De cantrix-organiste die in dit nummer geïnterviewd wordt, hoopt dat er in goede muziek geïnvesteerd wordt. Muziek is belangrijk bij de vormgeving van de eredienst en de liturgie, geef daarom musici de ruimte en de faciliteiten om hun rol goed te kunnen vervullen, aldus Gonny van der Maten.

Mariëtte van Ooijen
Eindredacteur

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Bedum, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl en drs. G. van Soest

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur,
M. van Ooijen, eindredacteur, A. van Bergeijk, N.J.M. de Jong en E. van Rijssen

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden
van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen

€ 25,- per abonnement; 6 t/m 10
abonnementen € 23,- per abonnement
en 11 en meer abonnementen € 21,-
per abonnement. Abonnementsprijs
voor niet-leden € 28,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct.
BTW. ISSN 1568-8712
Abonnementen lopen per kalenderjaar.
Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór
de aflooptdatum

Oplage & druk

5.500 ex. © oktober 2017
Verloop drukkerij

Foto omslag

Gonny van der Maten

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

Inrichten van Kerken
Bij restauratie, renovatie
en nieuwbouw

PIM VAN DIJK DESIGNS

Nicolauskerk Wolphaartsdijk
www.pimvandijkdesigns.nl tel: 0575-528803

KerkSupport

**Steek het niet onder
stoelen of banken...**

Tijden veranderen en de kerk verandert mee.
Dat levert soms onvermijdelijke kwesties op. Wat te doen bij dalende inkomsten en blijvende vaste lasten? Hoe grijpt u in?

Daarom bestaat KerkSupport
Wij helpen en ondersteunen uw gemeente om te komen tot een beleid waarbij de (financiële) continuïteit meer geborgd wordt. Samen bouwen we aan uw gemeente.

Perspectief op een vitale gemeente

KKG Adviseurs T (033) 467 10 10 | www.kerksupport.nl

Het imago van de kerkrentmeester

Tegen beeldvorming is soms geen kruid gewassen. Vanuit mijn *métier* (advocatuur) weet ik dat maar al te goed. Het zijn spindoctors en communicatieprofessionals die snappen hoe *framing* werkt. Het wordt vandaag zelfs wel geprobeerd om de werkelijkheid diametraal om te keren. Dat valt nog niet mee. Beter werkt het om een beetje aan te sluiten bij bekende ervaringen, een beetje te draaien en te schaven, een beetje te suggereren, een beetje de context aan te passen, zorgen dat (liefst gezaghebbende) instanties en personen het beeld gaan overnemen. En daarnaast de kracht van de eindeloze herhaling.

Ook rond kerkrentmeesters bestaat er beeldvorming. Die is niet altijd positief. Als voorzitter van de Vereniging van Kerkrentmeesterlijk Beheer vind ik dat pijnlijk. Ik word er onaangenaam door getroffen. Dat heeft iets te maken met een familie-gevoel. Je kunt zelf nog zo kritisch zijn op je eigen familie, of sommige familieleden, maar als er kritiek komt van een buitenstaander, irriteert dat. Dan ga je je eigen familie 'verdedigen'. Je ziet dat ook bij beroepsgroepen of bij bedrijven. Het is wel begrijpelijk. Toch kan dat leiden tot verkeerd defensief gedrag, tot gebrek aan zelfreflectie. Wat anderen van je vinden, kan juist helpen om naar jezelf te kijken. Zelfs als er 'valse' beeldvorming in het spel is. Want het sluit altijd een beetje aan bij wat er toch wel is. Er is altijd wel een kerkrentmeester 'een starre boekhouder'. Er is altijd wel een kerkrentmeester 'die geen verstand van geldwerving heeft'. Er is altijd wel een kerkrentmeester 'die geen kaas gegeten heeft van personeelsbeleid'. Er is altijd wel een kerkrentmeester 'die alleen maar met stenen bezig is'. En dus? Zijn daardoor alle kerkrentmeesters zo?

Laten we beginnen de hand in eigen boezem te steken. Het behoort tot de taak van de kerkrentmeesters het financiële beheer te voeren, facilitaire zaken van een gemeente te regelen, inclusief de huisvesting, te zorgen voor de werving van mensen en middelen, de werkgeversrol te behartigen, en nog zo wat dingen. Niet alle kerkrentmeesters hoeven van alles verstand te hebben, maar met elkaar als college of met behulp van anderen, dienen we op al die terreinen kwaliteit te leveren. Ik ben door alle jaren heen onder de indruk geraakt, hoe dat in veel gemeenten met grote inzet, creativiteit en zorgvuldigheid gebeurt. Zeker, ik ken ook de kerkrentmeesters die vermoeid raken omdat ze het gevoel hebben dat er

geen anderen zijn die het stokje kunnen overnemen. En ik ken ook de kerkrentmeesters die al zo lang het op een bepaalde manier doen, dat ze het moeilijk vinden om - waar dat wel nodig is - te komen tot vernieuwing. Het is onze dure taak om elkaar daarin mee te nemen, niet om elkaar vanaf een veilige afstand te bekritisieren.

Als VKB zijn we een vereniging met als motto: "kerkrentmeesters helpen kerkrentmeesters". Wij doen aan deskundigheidsbevordering en aan kennis-ontwikkeling. We zijn gericht op het stimuleren van pro-actief kerkbeheer: bezie de zaken van het kerkbeheer in samenhang en kijk op tijd vooruit. We zien meer en meer dat onze leden daar oren naar hebben. En dat ze maar al te graag de kerk, hun kerk, de kerk van Christus willen dienen met alle gaven en talenten die ze hebben én die ze in hun situatie kunnen mobiliseren.

Kan een kerk bij aanschaf van zonnepanelen BTW terug vragen?

Tekst Nico de Jong **Beeld** -

Bij een deel van de kerkrentmeesters uit onze achterban komt wel eens de vraag boven of de kerk de BTW die zij moeten betalen niet op enigerlei wijze kan terug vragen.

In beginsel geldt voor kerken dat dat zij door de fiscus niet worden aangemerkt als ondernemer voor de BTW. De reden hiervoor is dat een kerk normaliter geen activiteiten verricht in het economische verkeer. De inkomsten van een kerk bestaan doorgaans voornamelijk uit giften, collecten en legaten. Natuurlijk zijn er wel kerken die (commerciële) activiteiten verrichten waardoor zij wel BTW-plichtig zijn, maar daar gaan we nu niet op in.

De vraag die ons kort geleden bereikte was als volgt. De betreffende Protestantse gemeente heeft een kerkgebouw in eigendom. Op het dak van het kerkgebouw overweegt men zonnepanelen te plaatsen. De energie die men ermee denkt op te wekken wil men weer terug leveren aan de energieleverancier. Nu was concreet de vraag: kunnen we de BTW die we moeten betalen bij de aanschaf van de zonnepanelen terugvragen bij de fiscus?

Het antwoord hierop is, dat iedere particulier of rechtspersoon (zoals dus ook een kerkelijke gemeente) die zonnepanelen laat aanbrengen en vervolgens de opgewekte energie terug gaat leveren aan de energiemaatschappij hierdoor wordt gezien als ondernemer voor de BTW. Dat houdt dan ook in dat de BTW op de aangeschafte zonnepanelen mag worden teruggevraagd. Indien de gemeente nog geen ondernemer is voor de BTW, zal zij zich hiervoor eerst dienen aan te melden. Dit kan met behulp van het RSIN (zie LRP of ANBI-zoekpagina van de Belastingdienst) en een aanmelding via de Belastingtelefoon (of evt. via een briefje aan het eigen belastingkantoor met het verzoek om btw aangiftes te gaan uitreiken in verband met de levering van energie).

Vervolgens kan de BTW op de zonnepanelen worden teruggevraagd. In theorie moet de gemeente ook de juist berekende BTW op de energie in rekening brengen aan de energieleverancier.

Omdat dit in de praktijk lastig is, wordt toegestaan om een bedrag aan forfaitair berekende BTW in rekening

te brengen aan de hand van de capaciteit per kwh (zie de website van de Belastingdienst en zoek op 'zonnepanelen'). Als de capaciteit 650 kwh per jaar is, dan is de verschuldigde BTW dus € 140 en moet jaarlijks € 140 aan BTW worden afgedragen. Let op: de BTW die de gemeente in rekening krijgt gebracht van de energiemaatschappij is niet aftrekbaar (althans, dit is de hoofdregel; voor zover deze energie wordt gebruikt voor belaste activiteiten - zoals horeca-activiteiten waar BTW op drukt - dan is de BTW op de energie in zoverre wel weer aftrekbaar).

Resumerend: een kerkelijke gemeente die energie levert aan de energiemaatschappij kan de BTW op de kosten van de panelen terugvragen van de Belastingdienst en moet jaarlijks een klein bedrag aan BTW afdragen aan de Belastingdienst. Dit laatste is gebaseerd op de forfaitaire regeling die de Belastingdienst op haar website heeft gepubliceerd.

Verklaring omtrent gedrag

Tekst Jos Aarnoudse

Een poosje geleden was het weer in het nieuws. Een professional die werkte met kinderen was gearresteerd wegens gegronde beschuldigingen over grensoverschrijdend gedrag. Of iets verder terug: een kerkgenootschap werd geconfronteerd met het feit dat één van haar geestelijken in een ver verleden iets had met pedofiele uitingen. Eén van de angsten in onze samenleving is, dat mensen die op dit terrein in de fout zijn gegaan, na een tijdje 'onder de radar' te zijn verdwenen, elders gewoon weer opduiken, zonder dat de nieuwe omgeving weet van een voorgeschiedenis. En stel je bent die sportvereniging of dat kinderdagverblijf of die kerk, waar zo iemand dan in dienst is of als vrijwilliger werkt, en het gaat weer een keer mis. Dan zijn de rapen gaar. Dan worden in onze fijnbesnaarde sociale media de kruisen, schandpalen en galgen al opgericht. Niet alleen voor de daders, maar ook voor hen die het niet 'gecontroleerd' hebben. Terecht? Pas hoorde ik iemand zeggen: onze jeugdbond kiest voor 'veilig jongerenwerk' en dus moet elke vrijwilliger een VOG hebben. Maar heb je daarmee dan veilig jongerenwerk?

Wat is een VOG? Een VOG is een Verklaring Omtrent Gedrag. Deze kan bij de overheid worden aangevraagd. Er vindt een screening plaats. Een VOG wordt verstrekt als er geen strafbare feiten in het verleden zijn gepleegd, die relevant zijn voor betreffende functie. Er zijn omgevingen waar een VOG voor medewerkers en vrijwilligers wettelijk verplicht is (zoals voor onderwijsgevend en taxichauffeurs). Werkgevers en organisatie kunnen en mogen echter ook zelf bepalen van wie ze een VOG verlangen. Alles wat u moet weten over de VOG, vindt u via de website: www.justis.nl. Justis is de Screeningsautoriteit

van Nederland en onderdeel van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Sinds 1 januari 2015 kunnen via Justis VOG's gratis worden verstrekt voor vrijwilligers die bij een vrijwilligersorganisatie werken. Punt is wel dat zo'n organisatie over een inschrijving bij de Kamer van Koophandel moet beschikken. Als VKB zijn we daar pragmatisch in: een plaatselijke gemeente kan die zonder moeite aanvragen, dus als u er over denkt ook te gaan werken met VOG's kan dat geen beletsel zijn.

Maar.... wilt u ook gaan werken met VOG's? Hoe staan we daar in de kerk eigenlijk tegenover? Een VOG lijkt een instrument ter bevordering van veiligheid. Maar is het niet tegelijk een bedreiging voor rehabilitatie? Juist in de kerk ('Jezus neemt de zondaars aan') gaat het om nieuwe kansen en rehabilitatie voor mensen die in de fout zijn gegaan. Moet je dan van iedereen eisen dat er een schoon strafblad is. Of zou je moeten zeggen: je moet het wel weten, wat er in het verleden heeft gespeeld, en dan met betreffende medewerker of vrijwilliger over kunnen praten. Of moet je zeggen: in de kerk mogen mensen met een schone lei verder gaan, daar past dat hele VOG-denken niet in? En hoever gaat het eigenlijk: moeten alle oppassen bij de kindercrèche op zondag, of leiding van de kindernevendienst of tienerveriering voortaan een VOG aanvragen? Wat vindt u?

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren? Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl.

In het volgende nummer van Kerkbeheer schrijven we nog weer iets over dit onderwerp naar aanleiding van de reacties en poneren we een nieuwe vraagstelling van de maand.

De stelling:

Ook in de kerk dient iedereen die met kwetsbare mensen werkt (zoals jongeren) een VOG te kunnen overleggen.

Als je het goed doet, willen mensen er aan mee betalen

In gesprek met cantrix-organiste Gonny van der Maten over goede kerkmuziek

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Gonny van der Maten

Bijna elke dag loop ik van mijn huis naar het VKB kantoor. Ik kom dan langs één van de drie vrijmetselarijlogen in Dordrecht. De geschiedenis van de vrijmetselarij en het onderscheid tussen de drie loges in Dordrecht is al interessant genoeg om een artikel mee te vullen, maar dat is niet voor Kerkbeheer. Het gebouw van deze loge¹ kent een straatetalage, en in die etalage hangt een spreuk die mij al zolang ik er dagelijks voorbij wandel, intrigeert. In het etalageraam wordt de bebouwing van de overkant van de 19e eeuwse Singel weerspiegeld. Daarachter hangt in fraaie houten letters de spreuk: "Schoonheid is zichtbaar geworden liefde".

Ja, wat is schoonheid eigenlijk? Wanneer is iets mooi? Wat is esthetiek? Wat is kunst? Waar meet je prachtige ambachtelijkheid aan? Wat is kwaliteit? Is het een kwestie van voorkeur of smaak? Of zit er wel degelijks iets objectiefs aan? Als dat niet zo is, bepaalt de dominante smaak wat mooi is. Maar als het wel zo is, wat zijn dan bij benadering criteria voor schoonheid? 'Schoonheid als zichtbare liefde' zet ons nog weer op een ander been. De spreuk opent een deur naar een wereld van gedachten. Ook die laten we nu even voor wat het is. Maar ik moet er wel aan denken, als ik in gesprek ben met Gonny van der Maten.

De waarde van kerkmuziek

Ik ben naar haar woonplaats Wageningen getogen om met haar te praten over de waarde van kerkmuziek. Wat hebben we in de kerk over voor goede muziek? Gonny van der Maten is een bekende organiste. Zij is verbonden als organiste en cantrix aan de Oude Kerk van Soest. Ook is zij voorzitter van de Andriessen/De Klerk Stichting die dit najaar het Andriessen/De Klerk festi-

val organiseerde in orgelstad Haarlem. We praten over de waarde van professionele kerkmusici voor de kerk.

"Het begint al met de waarde van muziek op zich. Ik kan me geen godsdienstige bijeenkomst voorstellen zonder een vorm van muziek. Zelfs in de meest anti-expressieve vormen van religie, waar men allergisch is voor muziek of dans en geheel gericht op het woord, zie je dat het reciteren van heilige teksten, de Bijbel of de Koran, zelf al een soort van zingen, muziek wordt, met een ritme, intonatie, een techniek. Maar voor het overige: overal hoort muziek bij het leven, en zeker bij spiritualiteit en geloof. Het is een drager van diepe gevoelens. Zeker met muziek is ook een makkelijk gevoelsmatig effect te bereiken, maar ik bedoel vooral dat muziek existentiële lagen weet te raken die verder gaan dan een oppervlakkig effect. Volgens mij is het een soort antropologische constante: de band tussen religie en muziek. Muziek heeft een enorme lading en kracht. Als woorden te kort schieten, is er altijd nog de muziek. Dat kan gaan om vervoering, verwondering, maar ook om verbijstering en verslagenheid."

¹ Het woord 'loge' is een woord dat waarschijnlijk is afgeleid van het Engelse lodge; tegenwoordig is dat een luxe vakantieonderkomen, maar in de oude tijden werd het ook gebruikt voor 'bouwkeet'; de vrijmetselarij is voortgekomen uit gildewezen der bouwmeesters.

Stijlen van muziek

Van der Maten vervolgt: "Tegelijk ben ik me meer en meer bewust geworden van de diverse stijlen die er zijn, met de vraag: wat communiceert het? Maar goed, als je hier begint, komt de volgende vraag: hoe belangrijk is muziek en wat heb je er voor over? In de kerk hebben we het over het hoogste, of zelfs over de Hoogste. Je zou moeten gaan voor topkwaliteit. Voor God en zijn gemeente is het beste niet goed genoeg".

We komen te praten over de traditie waarin onze Protestantse Kerk staat. Die is een klein beetje Luthers, maar voor het overgrote deel geworteld in de calvinistische traditie, met een dito kerkmodel. Dus er is veel nadruk op het zelf doen van de gemeente, een zekere mate van reserve ten opzichte van al te veel expressiviteit (hoewel dat misschien ook wel meer Nederlands dan calvinistisch is), nadruk op het gesproken woord in kerkdiensten, en er is inmiddels het vrije kerk model, dat wil zeggen: de kerkgemeenschap dient zichzelf financieel te bedruipen. Dan komt al gauw ook de vraag: en hoe gaan we dat allemaal betalen, te meer in situaties waar krimp een rol speelt.

Gonny aan het woord: "Dat is een reëel punt. We tenderen steeds meer naar een vrijwilligerskerk. Maar ik droom nog steeds van plaatselijke kerken die het aandurven om liturgie vorm te geven met behulp van meer professionele

musici dan alleen de organist en/of cantor, dus ook zangers. Ik ben best te spreken over de inzet van al die vrijwillige zangers in koren en cantorijen en andere muziekgroepen, die de kerk rijk is. Maar het is toch net als met sport. Een amateurteam traint misschien twee of drie keer per week, maar als beroeps ben je dagelijks met je sport bezig. Naast talent en aanleg is het ook bij actieve muziekbeoefening zo, dat je vliegreuven moet maken om kwalitatief op een hoger plan te komen. Zoveel toewijding kun je nu eenmaal niet van mensen verlangen, die het naast hun gewone leven doen. Zelfs twee keer per week oefenen met hetzelfde koor is al veel. Nu kun je zeggen: als het maar met liefde gebeurt, ik ken die redenering, maar schoonheid heeft wel degelijk met kwaliteit te maken, ook in de muziek. Ik ben wel af van het alleenrecht van alleen de klassieke kerkmuziek. Meer dan toen ik begon, snap ik dat sommige stijlen ook iets elitairs kunnen hebben, dat wil zeggen: iets communiceren voor een meer uitgelezen gezelschap dat dat op prijs stelt. Maar ook als je meer lichte muziek in de kerk wilt gebruiken om de liturgie te ondersteunen, moet je het wel goed doen. Hoezo dan opeens een bandje van mensen die wel een gitaar en een drumstok beet kunnen houden?"

Hoe word je beroepsorganist?

Ik vraag Gonny hoe ze eigenlijk in dit vakgebied terecht is gekomen. Ze vertelt: "Ik was een klein meisje en we gin-

**“Schoonheid is
zichtbaar
geworden liefde”**

gen naar de Gereformeerde Kerk van Amsterdam-West. Ik raakte helemaal in de ban van het orgel. Dat wilde ik ook kunnen. Ja, hoe gaat dat, ik zou het niet weten, maar ik begon met mijn achtste jaar te spelen en les te nemen. Het bleek dat ik het aardig kon. Dus toen ik dertien was, begon ik ook kerkdiensten te begeleiden. Ondertussen verdiende ik daar een zakcentje mee. Een ander ging kranten rondbrengen, ik speelde diensten. Het ging zo goed, en ik vond het heerlijk dat ik naar het conservatorium kon. Orgel en piano. Plus de bevoegdheid kerkmusicus. Daar zat niet een enorm roepingsgevoel achter, dat ik per se in de kerk wilde spelen. Het had ook iets pragmatisch: de kerk kent nu eenmaal een grote orgeltraditie. Als je dan je leven wijdt aan de muziek, is het volgende vraagstuk altijd: en kan ik er dan ook van leven? Uiteindelijk koos ik helemaal voor orgel. Ik studeerde af bij Albert de Klerk, volgens mij was ik zelfs zijn laatste examinandus. Maar ook wil ik noemen Jan Valkenstijn, door wie ik kennis maakte met de Rooms-katholieke kerkmuzikale traditie en Maarten Kooij die mij vooral visie op het zingen heeft bijgebracht. Ik ben twintig jaar de vaste organiste van de Remonstrantse Gemeente in Utrecht geweest (Geertekerk), daarna een kortere tijd in Heemstede, en sinds een aantal jaren nu in Soest."

Kerkmusicus serieus nemen

"Wat ik heel belangrijk vind, is dat je als kerkmusicus werkelijk serieus wordt genomen, door predikant(en), kerkenraad en kerkrentmeesters. In de kerkorde van de Protestantse Kerk staan mooie woorden over de eigen inbreng van de kerkmusicus voor het geestelijke leven van de gemeente, maar de praktijk is het nogal eens anders, zelfs in de omgang met professionele, hoog gekwalificeerde kerkmusicus. Alsof je maar een uitvoerder bent van wat de dominee heeft bedacht, of de gemeente wil, terwijl wij natuurlijk ook veel nadenken over liturgie, viering en de rol van muziek daarin, over de aard van liederen en de muzikale ondersteuning. Natuurlijk moet het op elkaar afgestemd zijn, maar ik ben heel erg van de gelijkwaardige samenwerking. Dat gaat nu in Soest voortreffelijk, maar ik heb het ook wel anders mee gemaakt. Daarbij spelen kerkenraad, kerkrentmeesters en predikant(en) naar mijn mening een grote rol. Stralen zij uit, dat zij de vormgeving van de eredienst en liturgie prioriteit geven, en dus ook dat we daar als kerkgemeenschap het nodige voor over moeten hebben, of draait alles om prediking en pastoraat, en willen we voor de rest voor een dubbeltje op de eerste rang zitten?"

Ik snap, dat het zo lijkt alsof ik een preek houd voor eigen parochie, maar daar gaat het mij niet om. Ik kom terug op de kracht van muziek. Kijk eens in de wereld om je heen. Wanneer gaan mensen uit hun dak, wat raakt hen, beschaafder of soms wat onbeschaafder: het is muziek. Als kerk moet je juist in seculariserende tijden niet bezuinigen op goede muziek. Dat is het paard achter de wagen spannen. Dat geldt voor grotere gemeenten, maar ook voor

kleinere gemeenten. Ook in vrijwillige musici kun je investeren, door ze goede faciliteiten te geven, door ze te waarderen, door ze te stimuleren. Maar geef ook professionele musici de ruimte om hun rol goed te kunnen vervullen.

Goed werkgeverschap, ruimer bemeten aanstellingen, bezinning op de kerkmuzikale praktijk: welke kant willen we op als gemeente en als kerk en wat hebben we dan nodig. Ik ben er van overtuigd dat als je dat goed doet het ook een fondsenwervende potentie heeft en mensen daaraan mee willen betalen."

"Ik droom nog steeds van plaatselijke kerken die het aandurven om liturgie vorm te geven met behulp van meer professionele musici dan alleen de organist en/of cantor, dus ook zangers"

Leviëten in de tempel

We komen zo te praten over het heiligdom in de Bijbel, de tempel. Daar werkten de Leviëten. Zij organiseerden niet alleen maar brachten ook de lofprijzing aan de Eeuwige op een hoger plan. Het was vormgeving van liefde voor God en liefde voor het volk van God. Schoonheid als zichtbare, als hoorbare liefde. Goede muziek moeten we niet overlaten aan de concertzaal, of aan de wereld van cultuur en entertainment. De plek waar we het wezenlijke van het leven willen benaderen, de kerk, is gediend met kwaliteit op alle fronten, ook muzikaal. God, die wij dienen in en via de kerk, is het beste wat we hebben waard, ook muzikaal. Gonny en ik zijn het roerend met elkaar eens. Ik ga na het inspirerende gesprek blijmoedig naar Dordrecht terug. Wat een gedreven, maar ook nuchtere en praktische vakvrouw. Inderdaad, daarvan kunnen we er niet genoeg inzetten in de kerk. Tot eer en glorie van waar de kerk voor staat: het gaande houden van lofprijzing en aanbidding.

Bij het openingsconcert van het Andriessen/De Klerk festival, op zaterdag 16 september 2017 in de Kathedrale Basiliek St. Bavo te Haarlem klonken werken van Jurriaan Andriessen die hij componeerde ter gelegenheid van de 80e en 100e geboortedag van zijn vader Hendrik Andriessen. Haarlem Voices o.l.v. Sarah Barrett en fluitiste Joan Handels voerden ook werken uit van Hendrik Andriessen en Albert de Klerk.

Verder vond de wereldpremière plaats van het door Louis Andriessen gecomponeerde orgelwerk "De goddelijke routine" ter gelegenheid van de 125e geboortedag van zijn vader, uitgevoerd door Gonny van der Maten. Zij staat met de componist op de foto.

Begroting 2018: richtlijnen voor de plaatselijke gemeenten

Tekst Mariëtte van Ooijen

Kerkrentmeesters zullen de komende periode in nauw overleg met de kerkenraad de begroting voor 2018 opstellen. De begroting vormt de financiële vertaling van het te voeren beleid. Voor een goed bestuur en beheer is het noodzakelijk dat de bestuurders weten over welke inkomsten in de nabije toekomst kan worden beschikt en welke uitgaven hier tegenover staan. De begroting geeft gemeenteleden zicht op de benodigde financiën en kunnen hier eventueel hun bijdrage op aanpassen. Bij het opstellen van de begroting kunnen de in dit artikel beschreven richtlijnen gebruikt worden.

Geld

Geldwerving

Het is wenselijk om de begroting voor alle gemeenteleden beschikbaar te stellen. Bijvoorbeeld via het kerkblad of per nieuwsbrief. Gemeenteleden moeten goed geïnformeerd worden over het beleid en dus de plannen voor de komende periode. Welke richting wordt er gekozen en wat is daarvoor nodig? Zo wordt voor gemeenteleden duidelijk waarom er op hen een financieel beroep wordt gedaan.

Hierbij speelt een juiste (persoonlijke) benadering van de gemeenteleden een grote rol. In het september nummer van Kerkbeheer kunt u hier meer over lezen. Buro Dirigo geeft daar in tien stappen weer hoe u leden kunt helpen bij de bestemming van hun gift.

Hierbij speelt een juiste (persoonlijke) benadering van de gemeenteleden een grote rol. In het september nummer van Kerkbeheer kunt u hier meer over lezen. Buro Dirigo geeft daar in tien stappen weer hoe u leden kunt helpen bij de bestemming van hun gift.

Overige lasten, waar onder kosten van beheer en rentelasten

Bij de begroting van de lasten wordt geadviseerd zo goed mogelijk rekening te houden met de kostenontwikkeling en met de specifiek voor de eigen gemeente geldende zaken.

Rente baten en dividenden

Voor het behalen van de hoogst mogelijke rente, ook voor het dagelijks opvraagbaar kasgeld, wordt aan colleges geadviseerd om contact op te nemen met de Stichting Kerkelijke Geldbeheer (www.skggouda.nl).

Mensen

Kerkelijk medewerkers

Voor de arbeidsvoorwaarden van kerkelijk medewerkers wordt gekeken naar de CAO voor rijksambtenaren. De onderhandelingen voor deze CAO

zijn nog gaande, dit in verband met de ontwikkelingen rondom het kabinet. Daarom kan er nog geen definitieve informatie worden verstrekt. Voor kerkelijke medewerkers wordt uitgegaan van een loonkostenstijging van circa 1,5 % in 2017 t.o.v. 2016. In de begroting 2018 wordt geadviseerd rekening te houden met een stijging van 2% ten opzichte van het aangenomen niveau 2017.

Pastoraat

Voor informatie over de predikantstraktementen wordt verwezen naar de website www.protestantsekerk.nl. Onder 'Actief in de kerk' zijn de arbeidsvoorwaarden te vinden.

In de begroting die op 22 september aan de kleine synode is voorgelegd wordt uitgegaan van 1,5% traktementsstijging in 2017 t.o.v. 2016. Deze stijging is nog niet gerealiseerd, omdat er gewacht wordt op de CAO voor de rijksambtenaren 2017 (waar eveneens gewacht wordt op het aantreden van het nieuwe kabinet). In de begroting 2018 wordt uitgegaan van 2% traktementsstijging ten opzichte van het aangenomen niveau 2017. Deze aannames leiden tot een bezettingsbijdrage van € 77.760 in 2018. Gemeenten die geen bezettingsbij-

drage betalen, moeten rekenen met vacaturebijdrage € 6.816, ofwel met beschikbaarheidsbijdrage € 960).

De tegemoetkoming ziektekosten wacht op het besluit van de regering, die pas eind december bekend wordt. Het advies is om rekening te houden met 2 % stijging ten opzicht van 2017.

Andere kosten zijn:

- Tegemoetkoming premie ziektekostenverzekering € 3.571
- vergoeding van vervoerskosten (raming kilometers x € 0,28);
- eventuele vergoeding van verhuiskosten;
- preekbeurtvergoeding gastpredikanten € 126,00 per dienst

Verplichtingen en bijdragen betreffende andere organen.

Op het moment van samenstellen van deze publicatie was nog niet bekend of de heffingsfactor van het kerkrentmeesterlijk quotum gewijzigd wordt. De kleine synode stelt in haar vergadering van november a.s. het heffingspercentage voor 2018 vast. Het advies is om uit te gaan van een gelijke heffingsfactor van 4,35 procent.

De verplichte bijdrage voor de Solidariteitskas is momenteel € 5,- per belijdend lid. De verwachting is dat in het komende jaar het bedrag zal worden gehandhaafd. Mocht het bedrag worden verhoogd, dan ligt het voor de hand dit door te berekenen in de bijdrage die aan de leden wordt gevraagd. In de 'Uitvoeringsregeling behorende bij de Uniforme quotisatieregelingen en de Solidariteitskas' wordt in bepaling 5.2. en 5.3 overigens geadviseerd: "het tweevoudige van de onder 5.1 bedoelde heffing (op dit moment dus € 5,- per belijdend lid) te vragen van de belijdende leden, maar ook van andere dan de belijdende leden (zoals meerderjarige doopleden), ter verhoging van de eigen plaatselijke inkomsten". Dat betekent dat in de praktijk nu veelal € 10,- per lid wordt gevraagd.

Gebouwen

Kerkelijke gebouwen en overige gebouwde eigendommen

Met betrekking tot de kosten van het onderhoud moet rekening worden gehouden met een prijsstijging in 2018 van circa 2 %. Voorts wordt geadviseerd, na te gaan of de reservering voor het periodiek onderhoud nog voldoende is. Bij een goede toepassing van dit systeem is het mogelijk om een gelijkmatige verdeling van de kosten over verschillende jaren te bereiken.

Onderhoud en afschrijving

Het is raadzaam om een goed onderhoudsplan op te (laten) stellen. Van belang is dit te doen voor de betreffende gebouwen afzonderlijk, met daaraan verbonden een kostenbegroting volgens het op dat moment geldende prijspeil. Dit onderhoud omvat bijvoorbeeld:

- jaarlijks klein onderhoud, kleine reparaties en controles, ook van het orgel, kosten van de inspectie e.d.;

- periodiek onderhoud, zoals schilderwerk van exterieur (om de 5 jaar), interieur (om de 10 jaar) en het reinigen van zonnepanelen
- Periodiek groot onderhoud, bijvoorbeeld vervanging van de centrale verwarmingsketel, grote reparaties aan dak of vloeren, vervanging van de raamkozijnen (om de 15 jaar)

Rekening houdend met enkele aspecten van het onderhoudsplan, zoals hiervoor aangegeven, kan van de volgende afschrijvingspercentages worden uitgegaan:

- gebouwen ongeveer 1 à 2 % van de nieuwbouwwaarde of bouwkosten;
- inventarissen en apparaten circa 15 à 20 procent van de aanschaffingswaarde;
- computers e.d. ongeveer 25 à 33,3 % van de aanschaffingswaarde
- centrale verwarming 10 à 15 % van de aanschaffingswaarde, tenzij deze is opgenomen in de kosten van het gebouw;
- orgels indien afzonderlijk gewaardeerd, circa 5 à 10 % van de aanschaffingswaarde na aftrek van eventuele subsidie.

Een en ander in overeenstemming met de gehanteerde afschrijvingstermijnen in begroting en jaarrekening.

Minimaal dient een bedrag afgeschreven te worden grootte van de jaarlijkse aflossing op de voor het object eventueel afgesloten lening.

Rijkssubsidieregeling voor instandhouding monumenten

Kerkelijke gebouwen en kerkonderdelen/-objecten, met uitzondering van pastorieën, kunnen in aanmerking komen voor de Subsidieregeling instandhouding monumenten. Deze subsidieregeling gaat over sober onderhoud. Het is bedoeld voor het planmatig in goede staat houden van een monument. Dat betekent voornamelijk onderhoud, zoals schilder- en herstelwerk. De eigenaar stelt daartoe een zesjarig instandhoudingsplan op met het vereiste begrotingsmodel. Meer informatie over deze subsidieregeling kunt u vinden op de website www.cultureelerfgoed.nl.

Een aantal provincies en gemeenten heeft een eigen fonds voor restauratie en/of onderhoud van monumenten. Dat kan dus per gemeente/ provincie verschillen.

Verder verdient het aanbeveling te bezien of de verzekerde bedragen nog op peil zijn. In dit verband wordt gewezen op de indexpolissen die voor de verzekering van kerkelijke eigendommen toegepast worden.

Energie

Momenteel ziet het er naar uit dat de energietarieven voor 2018 hoger zullen zijn dan de prijs die u nu betaalt. Tegelijk zijn de energiebelastingen voor 2018 nog niet bekend. Meer informatie over de energiebelasting kunt u vinden op de website www.belastingdienst.nl.

Het risico inperken dat u wordt overrompeld door een hoge energierekening kan door middel van gezamen-

lijke inkoop van energie. In het collectief voor kerken wordt op basis van inkoopstrategieën de energie gefaseerd ingekocht om een zo optimaal mogelijke prijs te realiseren.

Voor de deelnemers van het collectief is er ook een benchmark beschikbaar om het energieverbruik van de kerkgebouwen van uw gemeente te vergelijken met het energieverbruik van vergelijkbare kerkgebouwen. Nadere informatie is te vinden op de website www.energievoorkerken.nl.

Naast het proberen te realiseren van een voordeliger tarief heeft ook reductie van uw verbruik uiteraard impact op uw energierekening. Met de reductie van het energieverbruik kunt u denken aan verschillende oplossingen als slimme meters, isolatie, raamfolie etc. Maar ook de overheid stelt middels de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE+) subsidie geld ter beschikking voor eigen opwek via zonnepanelen. Op de website www.groenekerken.nl is ter oriëntatie onder andere een uitgebreide toolkit voor duurzaam kerkbeheer te vinden.

Verhuur

Met betrekking tot de verhuur van gebouwen en zalen wordt geadviseerd om bij het opstellen van de begroting 2018 na te gaan of de tarieven nog in overeenstemming zijn met de kostenontwikkelingen en of ze marktconform zijn. Enkele belangrijke factoren hierbij zijn de ontwikkeling in de energiekosten en de rentelasten op leningen of hypotheeklen in het kader van uitgevoerde restauraties en dergelijke. Verder wordt geadviseerd attent te zijn op de mogelijkheid om jaarlijks de huren van huizen te verhogen. Voor 2018 (per 1 juli) kan men uitgaan van de verhoging van de inkomensafhankelijke verhoging die varieert van 2,8 tot 4,3 %.

Opbrengsten uit rechten, deelnemingen e.d.

Geattendeerd wordt op de mogelijkheid de pachten van de landerijen per periodiek te herzien. Voor reguliere pachtcontracten geldt per regio een percentage voor daling van de pacht prijs. Deze percentages variëren van -23% tot - 4%. Voor meer informatie kunt u terecht bij

het Kantoor der Kerkelijke Goederen in Amersfoort, website www.kkgadviseurs.nl.

Wanneer een begraafplaats wordt geëxploiteerd, geldt dit advies ook voor de grafrechten en voor het verlenen van diensten. Belangrijk is in elk geval te informeren welke tarieven omliggende algemene begraafplaatsen hanteren.

Meerjarenprognose

Het is van belang een meerjarenprognose te maken voor een lange termijn perspectief. Daaruit blijkt onder andere hoe de verschillende begrotingsposten zich zullen ontwikkelen. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende begrotingsposten naar de mate van afhankelijkheid van conjunctuurbewegingen, van salarisontwikkeling en van eigen beïnvloeding. De indeling van lasten en baten kan uit de volgende categorieën bestaan:

- aan de lasten kant: loonuitgaven, prijsgevoelige uitgaven, prijsongevoelige uitgaven en rente; de exploitatie van het kerkblad is daarbij afzonderlijk vermeld, al mag men die ook wel tot de prijsgevoelige uitgaven rekenen.
- Aan de batenkant: inkomsten, levend geld en weer: prijsgevoelige en prijsongevoelige inkomsten, rente en kerkblad.

Die indeling is zo gekozen omdat op de categorieën, juist in meerjarenperspectief bepaalde algemene bekend zijnde economische wetmatigheden van toepassing zijn. Deze gegevens kunnen onder andere worden ontleend aan de Macro Economische Verkenning, website www.cpb.nl/publicatie/macro-economische-verkenning-mev-2018.

Hier zijn de volgende gegevens te vinden:

- loonuitgaven
- prijsgevoelige uitgaven/ inkomsten: consumentenprijsindex (CPI) - lange rente

Als de begrotingen (en de jaarrekening) door de kerkenraad zijn vastgesteld, worden ze voorgelegd aan het regionale college voor de behandeling van beheerszaken (RCBB). De begrotingen moeten voor 15 december worden ingestuurd.

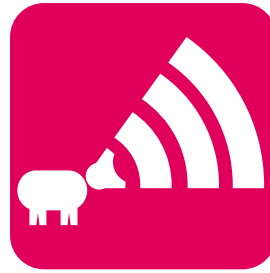
Geef voor je kerk

Jaarlijks halen **40.000 vrijwilligers** in **2000 kerken** in **Nederland** geld op voor hun plaatselijke kerk. Om kerken actief te laten zijn. Waar iedereen altijd terecht kan. **Geef voor je kerk**. Zodat jouw kerk kan geven aan anderen.

Actie
Kerkbalans

2018

► Schaapsound, de audiovisuele expert

Tekst Nico de Jong **Beeld** Schaapsound

Schaapsound is een bedrijf dat gespecialiseerd is in audiovisuele techniek voor de kerk. Jaarlijks worden honderden kerken bezocht voor installatie en onderhoud van de geluidsinstallatie, beamers, camera's voor KerkTV en beveiliging, alsook netwerk- en wifi-oplossingen.

Jullie zijn een familiebedrijf. Vertel...

Gerard Schaap (64): "Ruim 30 jaar geleden ben ik begonnen met Schaap Geluidstechniek. Bijna alle kerken in Nederland maakten gebruik van onze kerktelefoonkastjes. In de beginfase was ik naast mijn baan op een middelbare school in mijn vrije tijd vooral bezig met het maken van deze kastjes. Geen productie in China, maar duizenden exemplaren handmade. Af en toe deed ik een geluidsinstallatie in een kerk.

Vanuit de jaarlijkse ledenvergadering van de Landelijke Organisatie Kerktelefoon (LOK), waar wij altijd met een standje stonden, hebben wij onze klantenkring snel opgebouwd. Naast kerktelefonie hebben we ons toen vooral gespecialiseerd in spraakverstaanbaarheid. Toen de jaarvergaderingen van de LOK ophielden, werd het stokje bijna naadloos overgenomen door de VKB-congressen, waar wij ook vanaf het eerste uur met een stand staan.

Vanaf 2002 heb ik met mijn zoon Klaasjan een nieuwe start gemaakt met Schaapsound. Hij heeft in Zwolle een nieuwe vestiging opgezet, die inmiddels dezelfde omvang heeft als de vestiging in Ridderkerk. Vanuit Ridderkerk, Zwolle en Roermond hebben we heel Nederland als ons werkterrein. We zijn uitgegroeid tot een bedrijf met meer dan 20 medewerkers die fulltime in de kerk werken en mogen ons met gepaste trots marktleider noemen in ons vakgebied."

Wat is er zo leuk aan werken in de kerk?

Klaasjan (40): "Er is geen standaardoplossing. Ieder kerkgebouw heeft een eigen uitdaging als het gaat om akoestiek en het verkrijgen van een goede verstaanbaarheid.

Kerken hebben daarbij veel wensen, maar een beperkt budget. Het geeft iedere keer voldoening als je toch al die wensen kan realiseren zonder op de kwaliteit in te leveren. Daar doe je het voor! Verder zijn alle medewerkers van Schaapsound op een of andere manier zelf betrokken bij een kerkelijke gemeente en hebben daarom hart voor de zaak. Daarnaast is de kerk natuurlijk een prachtige werkplek. De gebouwen zijn vaak mooi en inspirerend. Je komt op plekken door het hele land waar de meeste mensen alleen maar komen als ze op vakantie zijn – vele Friese en Groningse kerkdorpen, maar ook Zeeland en Noord-Holland. Eigenlijk overal. Nieuwbouw op de Veluwe en prachtig religieus erfgoed. Er is overal een verhaal als je binnenkomt."

"Ieder kerkgebouw heeft een eigen uitdaging als het gaat om akoestiek en het verkrijgen van een goede verstaanbaarheid"

Waarvoor weten zoveel kerken jullie te vinden?

Gerard: "Als de spraakverstaanbaarheid te wensen overlaat en de geluidsinstallatie aan vernieuwing toe is, nemen kerken contact met ons op. Maar ook als de kerk toe is aan de stap naar KerkTV of een goede oplossing wil voor de projectie van de liturgie (beamers) komen

Gerard en Klaasjan Schaap

wij in beeld." Klaasjan vult aan: "Veel kerken hebben een concrete vraagstelling, omdat ze bezig zijn met een herinrichting of verbouwing, en soms ook nieuwbouw. Wij bieden hen dan een compleet plan met alle benodigde audiovisuele apparatuur, inclusief podiumverlichting en wifi. Indien nodig geven we met het GeluidBuro een akoestisch advies met garantie op het totale resultaat. Dat is uniek en precies waar veel kerken naar op zoek zijn." Gerard: "Niet iedere kerk heeft zo'n ruim budget. Wekelijks leveren we ook kleine kerken op met een compacte installatie. Als we de ene kerk in een plaats voorzien hebben van een nieuwe installatie, volgen andere vaak vanzelf door mond op mond reclame."

Welke trends zien jullie in je vakgebied?

Klaasjan: "We zien dat de vraagstelling luxer wordt. Vroeger was het alleen geluid: het moet verstaanbaar zijn. Tegenwoordig moet alles in full HD geprojecteerd kunnen worden, zowel in de kerk als thuis. Daarnaast zien we een trend dat gebouwen steeds meer multifunctioneel ingezet worden. Huurders rekenen er dan op dat de kwaliteit van de wifi verbinding goed is en dat er moderne presentatiemiddelen aanwezig zijn in de zalen. Een andere trend is natuurlijk KerkTV. Daar zijn we vanaf het eerste uur bij betrokken. Ook zien we dat installaties steeds uitgebreider worden, maar iedereen moet het wel kunnen bedienen. We presenteren alle functies daarom helder en overzichtelijk via een touchscreen of tablet, waardoor eigenlijk nauwelijks meer uitleg nodig is. Iedereen kan ermee overweg. Verder is veiligheid de laatste jaren een issue geworden: wie staat er tijdens de

kerkdienst voor de deur? En alle fietsen moeten in de gaten gehouden worden tijdens de kerkdienst. Daarvoor bieden we beveiligingscamera's aan. Een koster kan alles draadloos op z'n tablet in de gaten houden. In geval van calamiteiten is het mogelijk om opnames later te bekijken. Een andere trend is dat beamers worden vervangen door steeds grotere LED-displays, die een veel hogere beeldkwaliteit bieden. Vorige week hebben we voor het eerst 100 inch schermen geïnstalleerd in een kerkgebouw. Die zijn ruim 2 meter breed en wegen meer dan 100 kilo per stuk!"

Met welke innovaties zijn jullie bezig?

Gerard: "Als marktleider willen we natuurlijk voorop lopen, ook als het gaat om nieuwe techniek. Deels ontwikkelen we dat zelf met goede partners in Duitsland. Op het gebied van luidsprekertechniek hebben we een unieke reeks luidsprekers ontwikkeld die uitblinken in klankkwaliteit en heel betaalbaar zijn.

Hetzelfde geldt voor digitale audiomixers. Op dit gebied zijn we continue bezig met innovaties." Klaasjan: "Een andere leuke innovatie betreft het matchen van een digitaal gesampled orgel met de akoestiek van de kerkzaal waarin deze tot klinken wordt gebracht. Voor veel kerken is het onderhoud van een pijporgel te kostbaar geworden. Een digitaal gesampled orgel is een goed en betaalbaar alternatief, maar hoe laat je deze optimaal klinken in je eigen kerkgebouw waar de akoestiek heel anders is? Door een slimme integratie met de geluidsinstallatie maken wij dit mogelijk." ▶

schaapsound

Jullie zijn partner van de VKB. Wat zou je aan kerkrentmeesters willen meegeven?

Klaasjan: "Tijdens VKB-congressen hebben we gemerkt dat kerkrentmeesters doorgaans geen techneuten zijn, maar beslissers en bestuurders. Mijn advies voor hen is: Kijk naar de ambities van je kerkelijke gemeente en denk van daaruit na over je wensen. Als je geluidsinstallatie kapot is, schaf dan niet zomaar weer hetzelfde aan, alleen een generatie nieuwer. Maar kijk naar de ontwikkelingen en mogelijk nieuwe activiteiten in je kerkelijke gemeente en daarbuiten. Hoe kun je dat het beste faciliteren? Denk bijvoorbeeld aan missionaire initiatieven of multifunctioneel gebruik, maar ook aan interne ontwikkelingen. Als je bijvoorbeeld als kerk nu alleen psalmen en gezangen zingt met een orgel, verwacht je dat over 10 jaar nog steeds, of wil je meer ruimte gaan geven aan diversiteit in muzikale begeleiding? Dat vraagt om een ander soort geluidsinstallatie."

Kijk naar de ambities van je kerkelijke gemeente en denk van daaruit na over je wensen. Kijk naar de ontwikkelingen en mogelijk nieuwe activiteiten in je kerkelijke gemeente en daarbuiten.

Als het gaat om multifunctioneel gebruik: vraag je af welke minimale voorzieningen jij zelf verwacht als je een zaal huurt. Bedenk ook dat je hier geld voor kunt vragen. Zorg dat je het goed voor elkaar hebt, dat heeft een aanzuigend effect op huurders. Vanuit Schaapsound zien we dat audiovisuele installaties steeds belangrijker worden als hulpmiddel om de ambities van een gemeente te ondersteunen. In de afgelopen jaren hebben we veel ker-

ken mogen begeleiden bij dit proces en hebben we prachtige multifunctionele installaties opgeleverd door het hele land." Gerard: "Leuk detail: al onze adviseurs zijn ook zelf actief als ouderling of kerkrentmeester (geweest). Dat praat wel zo makkelijk. We komen dan ook graag bij u langs voor een gesprek over uw situatie en uw wensen."

► www.schaapsound.nl

VKB Partners

Eind 2016 besloot het hoofdbestuur van de VKB om een netwerk te starten waarin deskundige organisaties en personen een belangrijke rol spelen. Steeds vaker doen kerkrentmeesters een beroep op hulp 'van buitenaf'. Niet alleen ingewikkelde materie, maar ook tijdgebrek speelt veel kerkrentmeesters parten. Deskundige organisaties en personen die deel uitmaken van het netwerk zijn te vinden op de site van de VKB.

Partners zijn bedrijven of organisaties die producten en/of diensten aanbieden op het terrein van kerkbeheer. De VKB hoopt met het netwerk van partners en adviseurs kerkrentmeesters effectief te ondersteunen in hun werkzaamheden.

In elk nummer van Kerkbeheer laten wij u kennis maken met een van onze partners. Voor een overzicht van de VKB partners kunt u kijken op: www.kerkrentmeester.nl/partners-en-adviseurs/lijst-partners-en-adviseurs

Positie van kerkmusici in de Protestantse Kerk

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** beeldbank Protestantse Kerk / Nico de Jong

De positie van kerkmusici is binnen de Protestantse Kerk uitgebreid geregeld. Er staat de nodige tekst in de kerkorde. Op basis daarvan is er een Generale Regeling, en bestaan er allerlei uitvoeringsregelingen. Je kunt het allemaal terugvinden via de website van de Protestantse Kerk. Maar als je - bijvoorbeeld als nieuwe kerkrentmeester - het allemaal voor het eerst op je in laat werken, kun je ook zo maar 'verdwalen'. Dan zie je door de bomen het bos niet meer. Terwijl je als kerkrentmeester wel de werkgeversrol hebt in de plaatselijke gemeente. Dat geldt ook ten aanzien van de betaalde kerkmusici. Als musici als vrijwilliger aan de gemeente zijn verbonden, speelt het college van kerkrentmeesters ook een rol (vrijwilligersovereenkomst, vrijwilligersvergoeding).

Achtergrond regelingen

Wat is de achtergrond van alle regelingen? Ik toog als 'belangstellende buitenstaander' naar Utrecht om eens te praten met Henk Hogendoorn en Thomas Hoekstra. Hogendoorn is binnen de Dienstenorganisatie (DO) van de Protestantse Kerk beleidsadviseur deskundigheid en hij kent ook de geschiedenis. Thomas Hoekstra is van de regelingen. Hij is (kerk)jurist en hij is thuis in arbeidsvoorwaarden.

De grote aandacht die er in regelingen aan kerkmusici werd gegeven bij de totstandkoming van de Protestantse Kerk, weerspiegelt twee kanten van een medaille. Enerzijds laat het zien dat er veel belang gehecht werd aan een goede inbedding van kerkmusici in de praktijk van onze kerk. Anderzijds laat het zien dat het nog niet zo makkelijk was om het 'eenvoudig' te regelen. Dat komt ook doordat er al tradities waren, en diverse tradities bij elkaar kwamen (hervormd, gereformeerd, luthers). Tegelijk onderkennen Hogendoorn en Hoekstra dat er wel wat

achterstallig onderhoud ligt. Het idee is om de aankomende twee jaar alle regelingen nog eens door te nemen. Ook komt er al wat sneller een leeswijzer om de huidige regelingen toegankelijker te maken, als het aan Thomas Hoekstra ligt. Ondertussen doen we het met wat voorhanden is.

Basis ligt in de plaatselijke gemeenten

De basis is het belang van kerkmuziek. De eredienst is een belangrijk hart van het gemeente-zijn. De regelingen zijn in hun basis geënt op de plaatselijke praktijk. Er is in onze kerk een diversiteit aan praktijken, ook gerelateerd aan de plaatselijke omstandigheden wat betreft monumentaliteit van kerkgebouw en orgel. De kerkmuziek heeft in onze kerk vooral zijn wortels in de gemeentezang, in koorzang en het orgel als instrument. Inmiddels is er een breder palet gegroeid, maar in de meeste gemeenten binnen onze kerk speelt het orgel een grote rol. Er zijn drie niveaus onderscheiden voor organisten. Niveau 1 is voor de professionele organisten met excellente en docerende

kwaliteiten. Niveau 2 is voor de professionele organisten met voortreffelijke uitvoerende kwaliteiten. Voor beide geldt dat een conservatorium opleiding vereist is. Niveau 3 is voor organisten zonder professionele vooropleiding. Vaak hebben organisten die als hoofdvak 'orgel' deden aan het conservatorium ook het vak 'kerkmuziek' gedaan. Voor amateur-organisten en cantores biedt het Protestantse Centrum voor Toerusting en Educatie een driejaarlijkse cursus aan van 21 zaterdagen, die op drie plaatsen in het land wordt gegeven.

Aan de niveaus is een beloningsniveau gekoppeld, en omdat het bij organisten en cantores veelal gaat om deeltijd aanstellingen is er een urensystematiek uitgewerkt om te kunnen bepalen wat de daadwerkelijke beloning dient te zijn.

Aandacht voor kerkmuziek in lokale beleidsplan

De traditie en de opleiding is hoofdzakelijk klassiek georiënteerd. Bij de aanstelling van een professionele organist en/of cantor wordt uitgegaan van een arbeidsovereenkomst, hoe klein ook. Een kerkmusicus kan ook in een 'bediening' worden gesteld. Dat gaat vooral terug op de Lutherse traditie. Het geeft aan dat kerkmusicus niet 'slechts' een functie is, maar een ambt. Er wordt niet veel gebruik van gemaakt, maar toch. De kerkorde gaat uit van een belangrijke plaats voor de kerkmusicus in de vormgeving van eredienst en liturgie.

Het begint plaatselijk. Een kerkenraad (en dus ook de kerkrentmeesters) dient in zijn beleidsplan aandacht te schenken aan de kerkmuziek en aan wat nodig is in de betreffende gemeente om het zo vorm te geven als wordt geëmbieerd. Welk praktijk is er? Stelt het aanwezige orgel eisen? Willen we naast de klassieke kerkmuziek ook andersoortige muzikale praktijken een plaats geven? Is er een verschillend profiel in wijkgemeenten van belang? Op basis daarvan kan (eenheid van beleid en beheer) een deelbegroting worden gemaakt voor de facilitering van de kerkmuziek (kosten voor de kerkmusici, kosten voor aanschaf en onderhoud instrumenten en apparatuur etc.). Op mijn vraag wie het niveau vast stelt bij organisten, stellen Hogendoorn en Hoekstra: in principe is dat de kerkenraad, maar bij monumentale orgels zijn er wel eisen, en moet een deskundig advies meewegen.

Wie behartigen de belangen van de kerkmusici?

Hoe is eigenlijk de wereld van kerkmusici georganiseerd, gesteld dat we regelingen bij de tijd willen brengen of willen vereenvoudigen, stel ik als vraag? Hogendoorn en Hoekstra geven aan, dat er eigenlijk geen vaste landelijke gesprekspartner is die de belangen van de kerkmusici vertegenwoordigt. Maar een paar jaar geleden is er wel het initiatief genomen, mede vanuit de Protestantse Kerk, om een gezamenlijk platform op te richten. Het heet het Huis van de Kerkmuziek (zie: www.huisvandeckerkmuziek.nl). De rechtspersoon die het draagt is het ISOK (Interker-

kelijke Stichting Opleiding Kerkmuziek - www.isok.nl), maar het gaat er om dat daar allerlei organisaties die iets hebben met kerkmuziek in ieder geval elkaar regelmatig spreken. "We zouden graag daar eventuele plannen tot vernieuwing van onze regelingen tegen het licht willen houden." hoor ik de DO'ers zeggen.

We krijgen regelmatig vragen, met name over de mogelijkheid om van de diensten van kerkmusici op contractbasis gebruik te kunnen maken (dus de kerkmusicus als zzp'er).

Ik geef aan dat we als VKB ook geïnteresseerd zijn om mee te denken. We krijgen regelmatig vragen, met name over de mogelijkheid om van de diensten van kerkmusici op contractbasis gebruik te kunnen maken (dus de kerkmusicus als zzp'er). Volgens de regelingen kan en mag dat nu niet, plus de vraag of de fiscus het wel accepteert als het om vaste afspraken gaat en niet om incidenteel invallen (en het dus niet ziet als schijn-zelfstandigheid).

Andere soorten kerkmuziek

Ook de vraag of er niet ook een regeling voor kerkmusici moet komen anders dan organisten en cantores, komt aan de orde. Hogendoorn en Hoekstra geven aan dat de regeling voor cantores ook prima gebruikt kan worden voor professionele ondersteuners van muziek- en zangroepen die geen klassiek kerkmuzikaal repertoire kennen, al zal zo iemand niet gauw cantor heten. Welke eisen stel je dan aan zulke mensen, en wat is dan het beloningsniveau? Het zijn inderdaad vragen die met het verloop van de tijd samenhangen. Het blijkt dat niet op alle situaties een sluitend advies is te geven. Het vraagt ook soms plaatselijke inventiviteit om in analogie aan de bestaande regelingen zelf iets te ontwerpen. Belangrijk is dat je transparant bent, en laat zien dat je wel degelijk naar de regelingen hebt gekeken, en niet maar wat doet.

Advies vragen

In ieder geval kan er altijd bij een concrete vraag contact worden opgenomen met de afdeling Gemeentecontacten van de Dienstenorganisatie in Utrecht, of met het VKB-bureau in Dordrecht. Soms helpt een telefonisch adviesgesprek al behoorlijk om helder te krijgen welke weg het best bewandeld kan worden. Waarbij recht gedaan wordt aan de waarde van de kerkmuziek, aan de aard van de eigen gemeente, aan de positie van onze kerkmusici en aan de financiële mogelijkheden en bereidheid van de plaatselijke kerk.

■ Synode bijeen over kerkenorganisatie

Op 22 september kwam de Generale Synode bijeen. De hoofdmoot was de besluitvorming over de reorganisatie van de kerk.

De synode besloot vorig jaar tot een teruggaan van ongeveer 75 naar 11 classes (een classis is (oude) kerktaal voor een kerkelijke regio). Ook besloot zij tot de introductie van de figuur van de classispredikant. Bij elf classikale vergaderingen - met elk tussen de 150 tot 220 gemeenten - kan het niet meer dat elke gemeente ambtsdragers afvaardigt naar die vergadering. Afgevaardigden dienen voortaan gekandideerd en verkozen te worden, waarbij uit alle gemeenten gekandideerd kan worden en door alle gemeenten wordt meegegaan aan de verkiezing.

Consideraties verwerken

Als de synode in 'eerste lezing' (zoals dat heet) een besluit neemt tot wijziging van kerkelijke regelingen, gaat dat in onze kerk nog weer terug naar de classes (nu nog 75). Deze mogen dan hun 'consideraties' indienen (overwegingen), waarna de synode 'in tweede lezing' een definitief besluit neemt. Daarbij kan de synode aanpassingen aanbrengen op grond van de ingediende consideraties. Als die aanpassingen echter zo ver gaan dat het oorspronkelijke besluit feitelijk wordt heroverwogen, kan dat ook, maar dan geldt dat weer als een besluit 'in eerste lezing' (en is dan dus niet definitief).

Opvallend was de enorme hoeveelheid consideraties die waren binnen gekomen. Dat betekent dat de aangenomen synodebesluiten over de classes en de classispredikant enorm

leefden. Zeker nu het dicht bijkomt. Het Generaal College voor de Kerkorde heeft alle consideraties overwogen en deed beredeneerde voorstellen welke aanpassingen goed zouden zijn en welke zij afraden. Ook werd er in het rapport van dit college veel werk gemaakt van het ophelderen van misverstanden. Wat werd overgenomen uit de consideraties was de loskoppeling van het voorzitterschap van de classikale vergadering en het classispredikantschap. De classispredikant wordt wel lid van het classikale moderamen (dagelijks bestuur van een classis), maar er komt een aparte preses. Ook werd de suggestie overgenomen om toch te gaan werken met een wat groter 'breed moderamen' en een klein kernmoderamen.

Uit de feedback vanuit het huidige classes kwam ook nogal de wens naar voren om minder rigoreus te verminderen in het aantal classes en om de classis de vrijheid te geven toch elke gemeente een vertegenwoordiger af te laten vaardigen (ook als dat classikale vergaderingen van meer dan honderd leden zou opleveren). De bijzondere commissie van rapport van de synode en de Generale Raad voor Advies waren lovend over zorgvuldige en uitgebreide behandeling door het college voor de kerkorde.

Terecht zoals bleek. De voortreffelijke voorbereiding en toelichting zorgden tijdens de bespreking ter synode dat vuurwerk uit bleef. De synode ging bedaard en welgemoed mee met de gedane voorstellen.

Nagenoeg unaniem aangenomen

Er waren wel de nodige amendementen en moties. Bijvoorbeeld om toch 22 classes te handhaven in plaats van terug te gaan tot 11. Deze haalden het allemaal (ruimschoots) niet. Alleen enkele amendementen om de ringen wat meer body te geven, zonder ze tot een nieuwe bestuurslaag te maken, werden aangenomen. De noodzakelijke wijzigingen van de eigenlijke kerkorde (de zogeheten 'Romeinse artikelen', dat zijn de artikelen die met Romeinse cijfers worden genummerd) werden unaniem aangenomen. De wijzigingsvoorstellen voor de ordinanties werden of unaniem of met grote meerderheden aangenomen. Het is nu dus definitief. De Protestantse Kerk gaat terug naar elf classes en krijgen elf classispredikanten. Ook de overgangsregelingen werden aangenomen, plus de generale regeling voor het verkiezen van classisafgevaardigden. Ook het profiel voor de classispredikant werd besproken, dat door het moderamen

later zal worden vastgesteld. Kortom, de invoering kan beginnen. De Kleine Synode kwam ook 22 april 's avonds bijeen om meteen een aantal besluiten ter uitvoering te nemen (zoals de indeling van de nieuwe classes).

Zowel preses ds. Karin van den Broeke als scriba dr. René de Reuver spraken van een historisch moment.

Internationale assemblee's

In deze extra synodezitting werd een aangepaste regeling voor de permanente educatie in stemming gebracht en aangenomen. In de synode werd overigens ook verslag gedaan door twee delegaties die twee internationale assemblees bezochten.

Het betreft de Lutherse Wereldfederatie die bijeenkwam in Windhoek, Namibië. Ook de Wereldraad van Gereformeerde Kerken kwam bijeen in Leipzig. Dat ze beide in 2017 samenkwamen is geen toeval. In 2017 is het 500 jaar geleden dat de Reformatie van start ging.

Er werd inspirerend en bevlogen verslag gedaan. Duidelijk wordt dan dat de kerk vele malen groter en rijker (niet bedoeld in geld overigens) is dan wij in onze eigen situatie vaak denken.

Gerestaureerd en uitgebreid Hinszorgel Appingedam weer in gebruik

Het Hinszorgel in de Nicolaikerkerk in Appingedam (Groningen) is gerestaureerd en uitgebreid. In september werd het instrument tijdens een feestelijke eredienst weer in gebruik

genomen. Het orgel van Albertus Anthonie Hinsz stamt uit 1744. In de jaren 1967-1970 werd het orgel, waaraan diverse orgelbouwers in de loop der jaren aan werkten, gerestaureerd door de firma Van Vulpen. Tijdens de huidige restauratie, die werd uitgevoerd door de firma Reil, zijn ingrepen van de vorige restauratie weer gecorrigeerd. Tevens is het tweeklaviers instrument uitgebreid met een zelfstandig pedaal (vier stemmen).

Adviseur bij de restauratie was Stef Tuinstra - gelieerd aan de COZ.

Prijs voor inspanningen voor behoud funerair erfgoed: tweede uitreiking van de Gouden Terebinth

De Gouden Terebinth is een nationale prijs die in januari 2016 voor het eerst door Vereniging De Terebinth is uitgereikt. De volgende keer gebeurt dat in januari 2018. Winnaar van deze prijs is de organisatie/instantie of de persoon die zich in 2016-2017 uitzonderlijk heeft ingezet voor het behoud van onze funeraire cultuur. Meedoen kan tot 20 oktober 2017.

Het bestuur van de stichting Terebinth roept organisaties/instanties en personen op zich vóór 20 oktober 2017 aan te melden en mee te dingen naar de Gouden Terebinth. De prijs wordt eens per twee jaar uitgereikt. Er is een geldbedrag van 1.000 euro met een wisseltrofee aan verbonden. De winnaar belooft bij ontvangst het bedrag te besteden aan een funerair doel van zijn/haar keuze. In januari 2016 ontving de Stichting Oude Groninger Kerken met de stichting Landschapsbeheer Groningen voor hun pionierswerk in het behoud van kerkhoven in de provincie Groningen.

Meer aandacht voor begraafplaats en grafmonument

Met de komst van allerlei alternatieven, zoals cremieren, natuurbegraven en zelfs vriesdrogen, is de belangstelling voor de traditionele begraafplaats bij het publiek flink gedaald. Ook de overheid lijkt vaak weinig waarde aan onze funeraire geschiedenis te hechten: zelfs kwamen de

praalgraven (rijksmonumenten!) van zeehelden Hein en Tromp enkele jaren geleden in de verkoop terecht.

Tallose traditionele begraafplaatsen worden in hun bestaan bedreigd. Ze worden gesloten, raken in verval of dreigen te verdwijnen. Maar niet overal. Er zijn wel degelijk mensen en organisaties die zich buitengewoon inzetten voor het beheer en behoud van ons (materiële en immateriële) funeraire erfgoed.

Gouden Terebinth bewaakt cultureel erfgoed

Stichting Terebinth wil met het uitreiken van de Gouden Terebinth die inzet belonen. En bovendien iedereen stimuleren zich in te spannen voor het behoud van onze traditionele begraafplaats en funeraire cultuur. Graven en andere gedenkmonumenten vertellen immers over ons verleden en over onze identiteit. Ze horen net zo bij onze geschiedenis als historische gebouwen zoals molens, kerken en kastelen: aandacht voor oude grafmonumenten brengt die geschiedenis weer tot leven.

Meer informatie over de onderscheiding: zie www.terebinth.nl of via bureau@terebinth.nl

Het kerkinterieur op de schop (4):

stenen doopvonten als 'reliquien des afgoedischen pausdoms'

Tekst Marco Blokhuis en Jan Dirk Wassenaar

Er is bijna geen groter contrast denkbaar dan dat tussen het stenen doopvont in de aparte kapel bij de ingang van een middeleeuwse kerk en het eenvoudige geelkoperen bekken dat vrij onopvallend aan de voet of de trap van de preekstoel in een protestantse kerk hangt.

Omstreeks 1570 stonden er ongeveer 2000 stenen doopvonten in kerken in Nederland. Daarvan zijn er zo'n 160 bewaard gebleven. Niet dat ze ongeschonden tot ons zijn gekomen. Vele zijn tijdens graafwerkzaamheden gevonden, vaak alleen de bovenste helft, sommige gaaf en andere weer zwaar beschadigd. Een aantal heeft gefunctioneerd als bloembak, kalkbak of drinkbak voor vee, voordat ze opnieuw gewaardeerd werden als voorwerpen van geschiedenis en kunst. Al met al is het middeleeuwse doopvont wel het interieurstuk waarvan in verhouding de meeste exemplaren de Reformatie hebben overleefd. Maar anders dan de middeleeuwse preekstoelen verloren ze veelal hun functie en veel exempla-

ren kwamen in een museum terecht. Als het gaat over het kerkinterieur op de schop, dan geldt dat zeker voor het middeleeuwse doopvont.

Lang niet alle doopvonten zijn vlak na de Reformatie uit de kerk gehaald. Er zijn meerdere aanwijzingen dat een aantal pas na verloop van tijd verwijderd is. Op Gelderse synoden in 1593 en 1595 werd geklaagd dat in sommige kerken een aantal 'reliquien des afgoedischen pausdoms' nog niet opgeruimd waren, waaronder 'veunten' en 'dopstenen'. Ondanks deze klachten bleken er omstreeks 1640 vooral in Groninger dorpen nog oude doopvonten te staan. Later zijn die alsnog verdwenen. De reden van verwijdering was niet dat men bij de Reformatie overstapte van doop door onderdompeling op doop door begieting. Reeds vóór de Reformatie werden dopelingen ook wel besprenkeld. De kuipen van veel gotische vonten zijn om die reden al veel kleiner dan die van romaanse. De reden moet vooral gezocht worden in het niet meer gebruiken van het doop-

vont, waarmee het een sta-in-de-weg werd. Er zijn echter enkele middeleeuwse doopvonten die hun plaats in de kerk hebben behouden omdat ze wel in gebruik bleven bij de bediening van het sacrament. Dit is het geval in de kerk van Buitenpost. Dat het versierd was met het Lam Gods, de apostelen Petrus en Paulus en een pelikaan maakte blijkbaar niets uit. Pas sinds het derde kwart van de 18de eeuw ging men daar over tot het gebruik van een koperen schaal.

Een aparte plaats nemen de grote geelkoperen doopvonten in zoals die zich nog steeds in 's-Hertogenbosch (1492) en Zutphen (1527) bevinden, die elk op hun eigen manier de Beeldenstorm overleefden.

Het grootste deel van de middeleeuwse stenen doopvonten betreft exemplaren die alleen met ornamenten zijn versierd. Dat geldt met name voor de romaanse vonten van Bentheimer steen in verschillende kerken in Drenthe en Overijssel. Op latere doopvonten treffen we ook de goti-

◀ *Het gotische doopvont in de kerk van Buitenpost*

Het doopvont van Hellendoorn anno 1927 en anno 2017 ▶

sche ornamentiek aan, bijvoorbeeld in Monnickendam.

De oude middeleeuwse doopvonten spreken vaak tot de verbeelding vanwege hun ouderdom, vormgeving en de versiering die er op is aangebracht. Omdat de meeste vonten later zijn teruggevonden, zijn er vaak bijzondere verhalen aan verbonden. In 1927 herkende iemand in een voerbak voor paarden op de deel van een boerderij nabij Hellendoorn een middeleeuws doopvont. Of het uit de kerk van het genoemde dorp afkomstig is, kan niet met zekerheid gezegd worden. Ook Daarle en Den Ham worden wel als plaats van herkomst genoemd. Het kostte enige moeite om de eigenaar te overreden om het doopvont af te staan. Het vont is nu te zien in Rijksmuseum Twenthe in Enschede.

In een aantal kerken, zoals te Doorn en te Noordeloos, is het doopvont na de Reformatie als voet voor de preekstoel gebruikt. Een dergelijke toepassing kan gezien worden als

een bewuste keus om een rooms-katholiek voorwerp ondergeschikt te maken aan de protestantse verkondiging van het Woord. In beide kerken is het doopvont later weer in ere hersteld, in Doorn reeds in 1888 en in Noordeloos in 1966.

In 2015 keerde een doopvont in de Sint Stevenskerk te Nijmegen terug naar Wageningen. De overdracht kwam voor de protestantse gemeente Wageningen in een tijd waarin voorbereidingen getroffen werden voor een grootscheepse restauratie van de Grote Kerk aan de Markt. Omdat de plaatselijke overheid ook blij was met de terugkeer van het doopvont mocht het opgeslagen worden op de Stadswerf en werden ook de transportkosten betaald. De kom van het doopvont was in de 19de eeuw gevonden bij grondwerkzaamheden in de toenmalige Kerkstraat, op grondgebied dat destijds tot het nonnenklooster op het huidige Conventplein behoorde. Waarschijnlijk is het ten tijde van de Reformatie in de bodem verstopt. Na de vondst

werd het enige tijd als bloembak gebruikt in een Wageningse tuin. In 1903 is het 1.250 kilo zware bekken aan het Rijksmuseum in Amsterdam verkocht en is er een voetstuk aan toegevoegd. Het Rijksmuseum gaf het museumstuk in 1964 in langdurig bruikleen aan de Sint Stevenskerk in Nijmegen. Toen het bestuur van het object af wilde, kwam het weer in Wageningen terug.

De geschiedenis van het middeleeuwse Nederlandse doopvont is zeer gevarieerd. Opvallend is, dat veel vonten nadat ze zijn herontdekt, niet terugkeerden naar de kerk waar ze vandaan kwamen, maar terecht kwamen in een museum. Pas later kwam het bewustzijn dat ze beter op hun plaats zijn in een kerkgebouw. Maar daar werden ze meestal niet gebruikt – omdat er gedoopt werd met het later aangeschafte doopgerei en er voor het doopvont vaak geen plaats was in het liturgisch centrum. Onder invloed van de Liturgische Beweging is er weer meer aandacht gekomen voor het doopvont als belangrijk

Het doopvont in de Dom te Utrecht door Taeke Friso de Jong, 1978

onderdeel van de kerkinrichting en zijn er weer grotere doopvonten in kerken geplaatst. Zo werd in de Dom te Utrecht in 1978 weer een groot stenen doopvont geplaatst. In verschillende gemeenten zijn ook de oude middeleeuwse doopvonten weer in gebruik genomen of deze hebben symbolisch een plek gekregen, terwijl de zilveren, tinnen of koperen doopschaal daadwerkelijk gebruikt wordt.

Drs. M. Blokhuis is erfgoed specialist voor het protestantisme bij Museum Catharijneconvent te Utrecht.

Dr. J.D.Th. Wassenaar is als predikant verbonden aan de Protestantse gemeente te Hellendoorn.

Verwijst het interieur van uw kerk op een bijzondere wijze naar de overgang naar de Reformatie?

Mogelijk kunnen we er aandacht aan besteden in deze serie.

Kalender voor kerkrentmeesters

Oktober:

- Bestelling van foldermateriaal e.d. voor de actie Kerkbalans 2018 bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer.
- Betaling Maandnota
- Indienen vóór 1 november van de ontwerpbegroting bij de kerkenraad.
- Herziening van de pachtprizen (aanpassen eens per drie jaar).

November:

- Betaling Maandnota
- Publicatie in het kerkblad over definitieve afwikkeling van de actie Kerkbalans 2017
- Na voorlopige vaststelling van de begroting door de kerkenraad, publicatie hiervan in het kerkblad en het ter inzage leggen voor gemeenteleden.
- De meerjarenbegroting bijstellen.
- Eerste bespreking in de kerkenraad inzake voorbereidingen van de Actie Kerkbalans 2018

Minder leden geven méér

Resultaten Kerkbalans 2017

Tekst Jan Schinkelshoek, Voorzitter Raad voor de Plaatselijke Geldwerving.

Terwijl de voorbereidingen voor de Actie Kerkbalans 2018 al in volle gang zijn, hebben we inmiddels een goede indruk van de wijze waarop de resultaten van de actie 2017 zich hebben ontwikkeld. Er is reden voor een voorzichtig optimisme: Minder leden geven méér.

De resultaten van Kerkbalans worden jaarlijks gemeten door aan alle gemeenten een inlichtingenstaat te zenden, waarop ze hun resultaten kunnen aangeven. Dit jaar heeft weer een verheugend aantal van 375 gemeenten aan deze oproep gehoor gegeven. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk inlichtingenstaten retour komen, omdat dat de betrouwbaarheid van de resultaten ten goede komt.

De betrouwbaarheid van onze steekproef kan achteraf worden getoetst aan totaalcijfers die door de Protestantse Kerk worden verzameld voor de vaststelling van het quantum. Deze worden ongeveer anderhalf jaar later bekend gemaakt, momenteel beschikken wij over de gegevens van 2015. De resultaten van beide bronnen vindt u in de tabel op de rechterpagina.

We zien in 2017 weliswaar een inkomstendaling van ongeveer anderhalf procent, maar we moeten ons realiseren dat deze daling veel minder sterk is dan de daling van het ledental (3 %) over dezelfde periode. Minder leden geven dus meer, ongeveer anderhalf procent. In 2016 was dat één procent, en in enkele jaren daaraan voorafgaand stagneerde de bijdrage per lid of daalde zelfs licht.

De inlichtingenstaten geven ook inzicht in de ontwikkelingen van enkele belangrijke kengetallen op regionaal niveau (dan kunt u de gegevens van uw eigen gemeente dáármee vergelijken) en in de algemene financiële positie van de gemeenten in de steekproef (de belangrijkste kosten en baten, en het saldo daarvan). Ook daar is reden voor voorzichtig optimisme. Gemeenten blijken in staat om de dalende inkomsten op te vangen door kostenbesparingen en per saldo krijgen steeds meer gemeenten

hun financiële positie op orde. Deze gegevens zijn binnenkort te downloaden van de websites www.kerkrentmeester.nl en www.kerkbalans.nl.

Deze resultaten komen niet uit de lucht vallen. Er wordt door veel gemeenten aan “Kerkbalans” geduwd en getrokken. Voor de actie 2017 was onder andere van belang:

- 140 gemeenten deden mee aan de landelijke inluidactie op zaterdag 21 januari, die door een centrale manifestatie in de Domkerk en op het Domplein (met Ernst en Bobbie en honderden kinderen) en door de inzet van bekende inluiders op meerdere plekken in het land veel persaandacht kreeg.
- Circa 100 gemeenten deden mee aan de georganiseerde folderwedstrijd en steeds meer gemeenten ontwikkelen hun eigen materiaal voor de actie Kerkbalans, waardoor de betrokkenheid van hun leden toeneemt
- Er is een proefproject gestart waarbij 6 gemeenten intensief zijn begeleid door reclamebureaus om de actie beter en meer gepersonaliseerd op te zetten.
- Alle regionale bijeenkomsten van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer werden bezocht door vertegenwoordigers van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving. Zij legden de aanwezige kerkrentmeesters uit dat “Kerkbalans” steeds minder een routinematig proces is en steeds meer actiematige aanpak behoeft, waarbij kennis van communicatie en fondsenwerving moet worden ingezet.

Dit jaar, voor de actie 2018, gaan we verder op de ingeslagen weg.

- Er is een nieuwe campagne ontwikkeld, met nieuwe thema's, nieuw beeldmateriaal en zelfs een nieuw logo dat het actiematige karakter van "Kerkbalans" extra benadrukt.
- De genoemde 6 pilotgemeenten zijn, samen met de winnaar van de folderwedstrijd 2017, gastheer geweest voor een 7-tal workshops waar 170 (!) gemeenten aan hebben deelgenomen. Zij hebben ideeën aangereikt gekregen van het Buro Dirigo dat de Actie Kerkbalans 2018 heeft vormgegeven en weten hoe ze met de nieuw ontwikkelde materialen (folders, posters, segmentatiebrieven, door gemeenten op maat te maken) om moeten gaan.

- Een groep van 15-20 gemeenten gaat deelnemen aan een zgn. "co-creation" project waarbij de geldwerwing in het kader van Kerkbalans deels in handen wordt gegeven van de professionele fondsenwerfers van de Protestantse Kerk.
- Verder is er een fotowedstrijd georganiseerd waarbij gemeenten en hun leden worden uitgedaagd in foto's weer te geven wat de kerk voor hen betekent. Tijdens de start van Kerkbalans 2018 op zaterdag 21 januari zullen de winnaars bekend worden gemaakt.

Wij hopen dat zoveel mogelijk gemeenten er ook dit jaar weer vol tegenaan gaan en de inkomsten van Kerkbalans daardoor niet alleen een relatieve, maar ook een absolute groei gaan laten zien!

Samenstelling inkomsten gemeenten

Absoluut, in miljoenen €	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kerkbalans	190,2	192,0	193,7	194,8	194,0	191,7	187,5	183,2	180,5	177,0	174,2
Collecten en giften	45,4	44,9	43,6	42,9	42,6	41,8	39,6	40,7	42,0	NNB	NNB
Levend geld	235,6	236,9	237,3	237,7	236,6	233,6	227,2	223,9	222,4	NNB	NNB
Overig	41,0	45,0	46,2	40,0	41,0	42,0	40,3	39,0	37,2	NNB	NNB
Totaal	276,6	282,0	283,4	277,7	277,5	275,5	267,4	262,8	259,6	NNB	NNB

Als % van totaal	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kerkbalans	68,8%	68,1%	68,3%	70,1%	69,9%	69,6%	70,1%	69,7%	69,5%	NNB	NNB
Collecten en giften	16,4%	15,9%	15,4%	15,4%	15,3%	15,2%	14,8%	15,5%	16,2%	NNB	NNB
Levend geld	85,2%	84,0%	83,7%	85,6%	85,2%	84,8%	84,9%	85,2%	85,7%	NNB	NNB
Overig	14,8%	16,0%	16,3%	14,4%	14,8%	15,2%	15,1%	14,8%	14,3%	NNB	NNB
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	NNB	NNB

Als % van levend geld	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kerkbalans	80,7%	81,0%	81,6%	82,0%	82,0%	82,1%	82,6%	81,8%	81,1%	NNB	NNB
Collecten en giften	19,3%	19,0%	18,4%	18,0%	18,0%	17,9%	17,4%	18,2%	18,9%	NNB	NNB
Levend geld	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	NNB	NNB
Overig	17,4%	19,0%	19,5%	16,8%	17,3%	18,0%	17,7%	17,4%	16,7%	NNB	NNB
Totaal	117,4%	119,0%	119,5%	116,8%	117,3%	118,0%	117,7%	117,4%	116,7%	NNB	NNB

Ontwikkeling t.o.v. vorig jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kerkbalans		0,9%	0,9%	0,6%	-0,4%	-1,2%	-2,2%	-2,3%	-1,5%	-1,9%	-1,6%
Collecten en giften		-1,1%	-3,1%	-1,5%	-0,7%	-1,8%	-5,2%	2,6%	3,2%	NNB	NNB
Levend geld		0,6%	0,1%	0,2%	-0,5%	-1,3%	-2,7%	-1,4%	-0,6%	NNB	NNB
Overig		10,0%	2,5%	-13,3%	2,4%	2,4%	-4,1%	-3,2%	-4,5%	NNB	NNB
Totaal		2,0%	0,5%	-2,0%	-0,1%	-0,7%	-2,9%	-1,7%	-1,2%	NNB	NNB

► **Nationaal Monumentencongres 2017**

Op donderdag 9 november 2017 vindt het Nationaal Monumentencongres plaats. De zesde editie van het Nationaal Monumentencongres sluit aan bij het overheidsproject 'Erfgoed Telt'. Het Nationaal Monumentencongres is bedoeld voor alle partijen die actief zijn op het gebied van monumentenzorg en de (her)ontwikkeling en herbestemming van historisch vastgoed in hun landschappelijke of stedelijke context.

► **Open Kerken Brabant, alle kerken open op zondag 26 november 2017**

De Open Kerkendag wil alle Brabanders kennis laten nemen van het grote culturele belang van de kerken en hun mee laten denken over de toekomst ervan. De Open Kerkendag vindt plaats op zondagmiddag 26 november 2017.

Voor meer informatie en/ of aanmelding van uw kerk: www.openkerkendagbrabant.nl

Agenda Kerkbalans

Kerkbalans 2018

Voor de campagne van 2018 is het thema "Geef voor je kerk". De actieperiode is van 20 januari t/m 3 februari 2018.

De voorbereidingen zijn weer van start gegaan. De komende tijd helpen we u op weg met onder andere 10 gouden tips en ervaringen van andere organisatoren.

Wilt u hiervan op de hoogte blijven, geef u dan op voor de nieuwsbrief. Dit kunt u doen door een e-mail te sturen naar info@kerkbalans.nl.

Voor de meest actuele informatie en de webshop kunt u kijken op www.kerkbalans.nl.

Voorlichtingsboek 'Ruimte'

Het boekje "Ruimte" is voor verschillende doeleinden geschikt. In de eerste plaats kan het gebruikt worden voor de belijdeniscatechisanten om hen informatie te geven over de financiële behoefte van kerk en plaatselijke gemeente, over de bestuurlijke opbouw van de kerk, enz. Verder is dit boekje uitermate geschikt om uit te reiken aan de vele vrijwilligers die zich voor de plaatselijke gemeente inzetten. Tenslotte kan dit boekje op gemeentevondens gebruikt worden om informatie te geven over de gehele organisatie van kerk en gemeente. 'Ruimte' is een fraai geïllustreerd boekje, dat informatie biedt die van belang is voor alle leden, die wat meer over kerk en gemeente dienen te weten.

De prijs voor dit boekje bedraagt € 2,92 (VKB-ledenprijs € 2,65) exclusief verzendkosten.

Handleiding voor kerkrentmeesters

De handleiding voor kerkrentmeesters is een naslagwerk en verwijzingsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk. De prijs voor de handleiding bedraagt € 14,58 (VKB-ledenprijs € 13,25) exclusief verzendkosten.

Het voorlichtingsboekje en de handleiding zijn verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl.

Mercer/ Marsh – VKB Awards 2017

Inzending Protestantse gemeente te Ginneken

Tekst Adam van Bergeijk **Beeld** Protestantse gemeente Ginneken

Tijdens het congres van de VKB op zaterdag 22 april te Nijkerk, zijn de prijzen uitgereikt van de Mercer/Marsh – VKB Award 2017. De eerste prijs (€ 3.000) is toegekend aan de Protestantse gemeente te Amersfoort. De Protestantse gemeente te Alpen aan den Rijn ontving de tweede prijs (€ 1.500) en de derde en laatste prijs (€ 500) werd in ontvangst genomen door de Hervormde gemeente te Streefkerk. In Kerkbeheer geven we aandacht aan de overige inzendingen. In deze aflevering de inzending van de Protestantse gemeente te Ginneken.

De Mercer/ Marsh – VKB Award 2017

Colleges van kerkrentmeesters zijn vanaf eind 2016 uitgenodigd om mee te doen aan deze wedstrijd, waarbij een korte vragenlijst diende te worden ingevuld. Een belangrijk criterium waarop deelnemers kunnen scoren, is het thema integrale beleidsontwikkeling. Daarmee wordt een nauwe samenhang tussen mensen en middelen in de gegeven omstandigheden bedoeld. Andere criteria waarop de inzendingen worden beoordeeld, zijn integraliteit, toekomstgerichtheid, overdraagbaarheid en innovatie.

Vervallen kerkhof

Het college van kerkrentmeesters van de Protestantse gemeente te Ginneken voert het beheer over een kerkhof, dat naast de monumentale Laurentiuskerk is gelegen. De kerkrentmeesters wilden het vervallen kerkhof nieuw leven inblazen en stelden een ambitieus plan vast. In dit plan is de beheersfunctie gecombineerd met ondernemerschap. De kerkrentmeesters hebben zich als ondernemer opgesteld bij het bedenken en het realiseren van kansen die het vervallen kerkhof bood. Er werd op de bestaande begraafplaats ruimte gevonden voor nieuwe graven en er werd een muur gerestaureerd waarin urnennissen zijn gerealiseerd. Daarnaast is er ruimte gecreëerd voor grafmonumenten. Door deze verbeteringen kunnen nieuwe inkomsten worden gegenereerd.

Gastvrijheid

Het kerkhof verkeerde in slechte staat. Het college van kerkrentmeesters achtte het hun verantwoordelijkheid om de zorg voor het kerkhof te verbeteren en koos een zakelijke aanpak. Niet alleen werd het kerkhof grondig opgeknapt en uitgebreid,

ook het aanzien kreeg ruime aandacht. De entree werd sterk gewijzigd waardoor het geheel een opener karakter kreeg. De verbinding tussen kerkhof en directe omgeving kreeg een belangrijke rol van de Ginnekense kerkrentmeesters. Bezoekers van ►

Breda (waar Ginneken deel van is) hebben door de restauratie zicht op de kerk, het kerkhof, een gerestaureerde waterput en andere monumenten. Een nabijgelegen gemeenschapshuis met een terras, dat ook door de Protestantse gemeente te Ginneken wordt geëxploiteerd, biedt aan voorbijgangers en huurders ruimte voor werk en ontspanning.

Overdraagbaar initiatief

'Kerkelijke gemeenschappen zijn veerkrachtig en flexibel. Zie deze prachtige eigenschappen als een kans en niet als een bedreiging'. Dat schrijft het college van kerkrentmeesters in hun inzending. Dat kan goed kunnen worden gezien en benut, bewijst deze inzending. Gezonde ondernemerszin en daadkrachtig bestuur kunnen een goed ingang zijn om bestaande mogelijkheden tegen het licht te houden. In Ginneken heeft deze aanpak nieuw elan teweeggebracht: de restauratie leverde de nodige publiciteit op, nieuwe energie komt vrij waardoor de kerkrentmeesters ook andere initiatieven kunnen ontwikkelen, een nieuwe bron van inkomsten is aangeboord en bovendien heeft het aanzien van de Laurentiuskerk en het naastgelegen kerkhof een vernieuwde uitstraling.

Investeer in eigen mogelijkheden

Het college van kerkrentmeesters in Ginneken laat met haar inzending voor de Mercer/Marsh-VKB Award twee aspecten zien bij een investering in eigen mogelijkheden. Enerzijds is er de investering in de goederen van de gemeente waarvoor de nodige mensen en middelen moeten worden vrijgemaakt. Dat er goederen in eigendom zijn die kansrijk zijn is natuurlijk een belangrijke voorwaarde. Anderzijds zijn er de mogelijkheden vanuit de eigen gemeente die benut kunnen worden. Een college van kerkrentmeesters van een willekeurige gemeente kan met de beschikbare middelen investeren in een belegging van gronden 'in den

vreemde', maar veel meer begrip vanuit de kerkelijke gemeente kan worden verwacht als er wordt geïnvesteerd in plaatselijke of gemeentegebonden mogelijkheden. Begrip is niet de enige vereiste, ook verantwoordelijkheid speelt een rol. In Ginneken voelde het college de verantwoordelijkheid voor de zorg voor overledenen en zichtbare herinneringen aan deze overledenen. De kerkelijke gemeente moet, zo besluiten de inzenders hun toelichting, betrokken worden bij veranderingen. Een restauratie waarbij uitbreiding van een kerkhof plaatsvindt, is zo'n verandering. Ondernemerszin, zakelijk inzicht, transparantie en communicatie zijn hebben in Ginneken tot fors hogere inkomsten geleid.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Momenteel zijn er in totaal 8 instrumenten in de orgelbank opgenomen. Afgelopen maand is het Leeftlangorgel uit Enschede (9 stemmen) verkocht. Het krijgt een nieuwe bestemming in Friedolsheim en Alsace (een klein dorp in de buurt van Straatsburg). Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB Tel. (078) 639 36 63 E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

De organist

Tekst Bert van Rijssen

Margret Spelt (1983, Ede) begon met orgelspelen toen ze acht jaar was. Haar leermeester was Harm Jansen uit Hattem, waar ze nu nog steeds lessen volgt. Op haar 18de ging ze naar het Conservatorium van Zwolle waar ze orgel en kerkmuziek studeerde. Vanaf haar 11de jaar speelt ze in kerken, vanaf haar 13de op reguliere basis in rouw- en trouwdiensten.

Wat houdt dat in, orgel en kerkmuziek?

De orgelstudie is gericht op het leren spelen van orgel-literatuur, dat wil zeggen de grote componisten. Kerkmuziek richt zich op de praktijk in de kerk, improviseren, gemeentezang-begeleiding, vrij orgelspel maar ook dirigeren, en de gemeente nieuwe liederen aanleren. Mijn diploma heet bachelor of music, dus ik val formeel in functieniveau II van de functie-indeling voor organisten, niveau I is voor de masteropleiding (noot: de functie-indeling is vastgelegd in de Generale Regeling Kerkmusici die is te downloaden van de site van de Protestantse Kerk). Overigens heb ik nooit een bevoegdheidsverklaring aangevraagd omdat de kerken waar ik speel niet mee (kunnen) gaan in de betalingsregeling voor organisten.

Welke kerken zijn dat?

Vooral in de Gereformeerde Kerk van Lunteren, en sinds kort ook in de Nieuwe Kerk van Ede. Daarnaast twee zondagen in de maand in de zondagsdienst van het Ziekenhuis Gelderse Vallei. Ik doe ook klein onderhoud (stemmen) aan de orgels. Daarnaast val ik soms in op zondagen in andere kerken, speel ik rouw- en trouwdiensten en geef zelf orgel- en pianoles.

Verder zijn er, rond de christelijke feestdagen, concerten en koren om te begeleiden. Bij de Gereformeerde Kerk in Lunteren geef ik ook leiding aan het kerkkoor (eigenlijk een cantorij), dat is meer projectmatig, ongeveer twaalf uitvoeringen per jaar. Daarmee zijn mijn dagen ruimschoots gevuld, ik leef van de muziek. Betaling vindt soms plaats op basis van vrijwilligerscontracten, vaak ook met afgesproken bedragen per dienst.

Wat drijft je, wat vind je leuk?

Ik ben opgegroeid met Johannes de Heer en de Muzikale fruitmand en zo, geestelijke muziek zit er van jongs af aan in. Dan kom je al gauw uit bij orgels en orgelmuziek. Muziek doet iets met mensen, om de uitwerking ervan te zien is best bijzonder.

Ik heb verder geen specifieke voorkeur voor dirigeren, begeleiden of improviseren, juist de afwisseling is leuk. Voorspel, improviseren en begeleiden komen allemaal terug in één dienst.

Het leuke van werken bij de cantorij: Organist-zijn is best wel eenzaam, in de voorbereiding én de uitvoering, terwijl je met de cantorij interactie hebt. En ik vind orgels boeiend. Op een studiereis in Zuid-Duitsland bespeelde ik in Weingarten een vierklaviers orgel, dat maakte toen veel indruk op me.

Hoe verloopt de samenwerking met de collega's?

In Lunteren zijn we met vijf organisten. Ik zelf ben de contactpersoon voor het college van kerkrentmeesters en predikanten. Eens per kwartaal is er een bijeenkomst, dan maken we de roosters. Dan komt ook soms de kerkrentmeester er bij, er is verder geen regulier overleg met het college. In Ede is al wel een kerkrentmeester langs geweest om kennis te maken, verder ben ik nog niet erg bekend met de gang van zaken.

Hoe komt de liturgie tot stand?

Soms krijg je zaterdagmiddag een mailtje met de te spelen liederen, soms is er een vraag of een deel van de tijd door mij zelf muzikaal inge-

vuld kan worden. Hoewel ik zonder voorbereiding een dienst kan spelen, vind ik het wel fijn om me van te voren te verdiepen in de liturgie. Je kiest dan orgelstukken bij de liturgie en kunt dan ook extra goed op de (lied)teksten letten en daar muzikaal ook iets mee doen. Het liedboek bevat nu ook veel liederen die pianobegeleiding vragen, maar ik geef de voorkeur aan het orgel: dat geeft meer sturing, draagt meer (vooral als je een paar honderd mensen in de dienst hebt). En als ik eerlijk ben heb ik toch liever degelijke kerkliederen, in de traditie van "1973".

Wat wil je meegeven aan kerkrentmeesters?

Je merkt wel een kloof, kerkrentmeesters zijn meestal niet de meest muzikale mensen. En ze weten dan vaak niet wat je als organist doet. Wat ik dan belangrijk vind is een luisterend oor, geen gesloten deur, dan komt er vanzelf meer begrip voor elkaars werkerrein.

Afdelingsbijeenkomsten najaar 2017

VKB Friesland

In Friesland worden de regiobijeenkomsten op diverse plaatsen gehouden. Op 30 oktober (Dokkum), 31 oktober (Drachten), 2 november (Franeker) en op 6 november (Joure) zal Ruerd de Vries een inleiding verzorgen over archieven.

VKB Zuid-Holland;

De provinciale afdeling Zuid-Holland houdt op 6 november 2017 (Papendrecht) en 7 november (Alphen aan den Rijn) een regiobijeenkomst. Op de agenda staan diverse onderwerpen: de mobiliteit en flexibiliteit van predikanten en veiligheid en risico-inventarisatie.

VKB Utrecht

Provinciale afdeling Utrecht houdt haar najaarsvergadering op maandag 20 november 2017 in de Vredekerk, Generaal Winkelmanstraat 101, Soesterberg.

Aanvang 20.00 uur.

Onderwerp: Op weg naar een duurzame toekomst – hoe kunnen kerken meedoen?

Langzaam maar zeker dringt het tot ons door dat de toekomst van de aarde en haar bewoners door de gevolgen van klimaatverandering ernstig wordt bedreigd. Pioniers op het terrein van duurzaamheid komen met tal van

oplossingen maar de toepassing ervan stuit op allerlei weerstanden en vertragingstactieken - bij burgers en hun politieke leiders.

Kerken vormen wat dit betreft een afspiegeling van de samenleving: ook in de Oecumene zijn al decennia pioniers actief, in kerken gaan veranderingen langzaam. Maar zeker op praktisch gebied en op lokale schaal is het aantal mogelijkheden tot verduurzaming van kerkelijk beleid toegenomen.

Misschien is het nog niet te laat om erger te voorkomen. Zeker kunnen kerken eigen steentjes bijdragen – in hun boodschap en in de keuze van hun beleid. Er zijn al veel voorbeelden en er zijn aanknopingspunten voor iedere situatie.

De inleider van dit onderwerp is Kees Tinga, gepensioneerd medewerker van de Dienstenorganisatie van de PKN en jarenlang betrokken bij interkerkelijke milieuactiviteiten (Kerk en Milieu, Groene Kerken).

Verder zal Simon Kadijk, directeur van kerken- en monumentenverzekeraar Donatus, ingaan op het onderwerp Preventie op het gebied van waterschades.

Op de hoogte blijven?

Kijk op dan op onze website
www.kerkrentmeester.nl.

Hier vindt u de meest actuele informatie op het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer.

De Commissie Orgelzaken

Tekst Jan Dirk Wassenaar

Als het over 'Kerk en muziek' gaat, moet ook de Commissie Orgelzaken (COZ) in beeld komen. Deze commissie is ooit door het hoofdbestuur van de VKB ingesteld om orgelprojecten in de Protestantse Kerk in Nederland te begeleiden. De achtergrond daarvan is ordinantie 11-23-1 van de kerkorde, die in haar huidige versie als volgt luidt: 'Inzake het aankopen, bouwen, verbouwen, uitbreiden, restaureren, verkopen of afbreken van een gebouw of een orgel, als bedoeld in artikel 8-3, spreekt het regionale college [voor de behandeling van beheerszaken] zich eerst uit nadat het ter zake advies heeft gekregen van door of namens de generale synode aangewezen deskundigen.' Het ligt voor de hand bij die deskundigen aan de COZ en de aan haar gelieerde gecertificeerde orgeladviseurs te denken. Begin dit jaar heeft het hoofdbestuur van de VKB de kleine synode verzocht dat expliciet uit te spreken.

Voor de goede orde: de COZ is niet belast met het toezicht. Daarvoor zijn de regionale colleges voor de behandeling van beheerszaken en - als het om rijksmonumenten gaat - de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bij de laatste instantie liggen ook mogelijkheden voor subsidie.

De aanleiding voor een college van kerkrentmeesters om een orgeltraject te starten betreft bij een bestaand orgel meestal een of meer van de volgende punten: technische mankementen, intonatietechnische onvolkomenheden, akoestische problemen, wensen van bespelers, voorstellen van orgelmakers. Het vinden van de juiste weg vereist een gestructureerde aanpak. Dat lijkt een open deur, maar vaak wordt er begonnen met het aanvragen van offertes

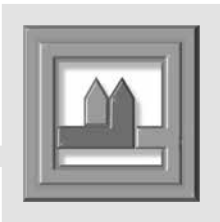
bij orgelmakers of het leggen van contact met een adviseur. Een dergelijke start is echter niet aan te bevelen. Eerst moet de noodzaak of wenselijkheid van werkzaamheden objectief en onafhankelijk vastgesteld worden. Welnu: daartoe dient het beknopte inspectierapport dat namens de COZ wordt uitgevoerd door een daarvoor aangewezen orgeladviseur. In de brochure 'Zorg voor het orgel' wordt het traject voor een mogelijk vervolgadvisie beschreven en worden de namen genoemd van adviseurs die voor het betrokken project (nieuwbouw, uitbreiding, restauratie) bekwaam geacht worden. (Een bijzondere vorm van een (specialistisch) aanvullend advies is een akoestisch advies.) De begeleiding door de adviseur, die zelfstandig ondernemer is, heeft om te beginnen betrekking op de voorbereidingsfase, tot en met het adviseren van het college van kerkrentmeesters inzake het aangaan van het contract met een orgelmaker. Vervolgens betreft de begeleiding de uitvoeringsfase. Belangrijk is het toezicht op de voortgang en de kwaliteit van de werkzaamheden.

Ten slotte is er een eindfase. Nadat de werkzaamheden van de orgelmaker zijn gereedgekomen, wordt het orgel door de adviseur aan een eindkeuring onderworpen. Voor het beknopte inspectierapport hanteert de COZ een vast tarief. Aan een aanvullend advies van een adviseur gaat een door de opdrachtgever goedgekeurde offerte van de adviseur vooraf.

De heer Wassenaar is voorzitter van de Commissie Orgelzaken.

Op de foto de leden van de Commissie Orgelzaken t.w. (van links naar rechts) de heren Van der Klooster, Wassenaar (Voorzitter), Verwijs, Tiernego, Sanderman en Goedhart. Op de foto ontbreken de heren Krijger, De Haan en De Jong

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Johanna Hendrika Ida
Petermeijer-Ter Borg, Bergen op
Zoom, 49 jaar diverse functies

Adrianus Petermeijer, Bergen op
Zoom, 49 jaar diverse functies

Dirk Minne Joan Molenaar,
Leens-Mensingeweer,
51 jaar organist

Hendrik van Dijkhuizen,
Uithoorn, 50 jaar organist

GOUD

toegekend aan:

Berend Jan Immink, Daarle, 50 jaar
verzorgen van het verjaardag fonds

Gerda Immink-Kiekebeld,
Daarle, 50 jaar verzorgen
van het verjaardag fonds

Hilda Rodenboog-Kuipers,
Leens-Mensingeweer,
36 jaar organist

ZILVER

toegekend aan:

Henk Valk, Daarle, 25 jaar organist

Jan Braakman,
Daarle, 25 jaar organist

Mario Jacobus Selier,
Hoogeveen, 30 jaar koster/beheerder

Anje Hendertje Albertine
Selier-Bosscha, Hoogeveen,
25 jaar koster/beheerder

Kees Welmers,
Oisterwijk, 26 jaar organist

Dick van de Vendel,
Veenendaal, 25 jaar koster

Cornelia Elisabeth Blokland-Knook,
Willemstad, 23 jaar koster

BRONS

toegekend aan:

Eise Oedzes, Garyp, 19 jaar koster

EREPENNING VKB

toegekend aan:

Willem Harmen Bakker,
Harderwijk, 50 jaar organist

B.J. Immink en G. Immink-Kiekebeld, Daarle

H. Valk en J. Braakman, Daarle

*J.H.I. Petermeijer-Ter Borg en
A. Petermeijer, Bergen op Zoom*

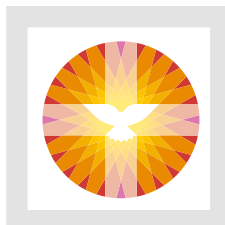
K. Welmers, Oisterwijk

D.M.J. Molenaar en H. Rodenboog-Kuipers, Leens-Mensingeweer

C.E. Blokland-Knook, Willemstad

PKN Onderscheidingen

GOUD

toegekend aan:

Gerardus Petrus Martinus
Blaubeen, Bergen op Zoom,
40 jaar lid kerkkoor en cantonij

G.P.M. Blaubeen, Bergen op Zoom

KerkSupport

Je hangt het niet aan de grote klok

Maar soms zijn er toch echt problemen binnen de kerk die vragen om een deskundigheid die binnen de gemeente niet beschikbaar is.

Daarom bestaat KerkSupport
Wij helpen en ondersteunen uw gemeente om te komen tot een beleid waarbij de (financiële) continuïteit meer geborgd wordt. Samen bouwen we aan uw gemeente.

Perspectief op een vitale gemeente

KKG Adviseurs T (033) 467 10 10 | www.kerksupport.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Erepenning in standaard

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Kijk op dan op onze website www.kerkrentmeester.nl.

een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem van Dialoog Church Sound

U hóórt het verschil!

Als U op elke plaats in de kerk goede verstaanbaarheid wenst, dan kiest U voor Dialoog Church Sound: goede advisering, professionele en toch eenvoudig werkende apparatuur en prima service! Een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem wordt op basis van Uw wensen samengesteld, met als hoofddoel de meest optimale spraakverstaanbaarheid.

Al meer dan 55 jaar gespecialiseerd in kerkgeluidstechniek ... meer dan 1800 kerken met *Cantor* Kerkgeluidsapparatuur kerkversterkers, microfoons, geluidszuilen, draadloze volumeregeling, ringleidingsystemen, beeldprojectie

Dialoog Church Sound
www.cantorsound.nl

Van Poppelstraat 22
040 - 2 420 840

5622 BJ Eindhoven
info@cantorsound.nl

 DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwer

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Actie
Kerkbalans

Die grote bak met water is voor
kleine kinderen, zegt de koster.
Maar niet om je handen te wassen...

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- † aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- † auto/verkeersschade
- † CAR-verzekering
- † inboedel/inventaris
- † kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- † kostbaarheden
- † milieuschade
- † monumenten
- † ongevallen vrijwilligers
- † orgels
- † verenigingsgebouwen
- † ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- † ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid
- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering

Uw contactpersoon:

Dimfie van Sundert

010 40 60 520

info.vkb@mmc.com

Uw contactpersoon:

Sai Fong Lam

010 40 60 962

info.vkb@mmc.com